

Pengevirke

Tidsskrift for ny bankkultur Nr. 4 | 2017

Tema: Gaver og gavepenger

Hva betyr en gave? ♦ Folkefinansiering ♦ Julegavetips

Gaver til glede og besvær

✍ JANNIKE ØSTERVOLD

Foto: Herman Dreyer

Dette bladet kommer ut i desember, måneden da bankkortene går varme og kassaapparatene arbeider på spreng. Det er ikke helt tilfeldig at vi har valgt å lage et blad med gavetema denne gangen.

Gavepenger har en viktig funksjon for det frie åndslivet – forskning, utvikling og kultur – og også for oppstartbedrifter i tidlige faser. Lars Pehrson fokuserer i sin artikkel på den langsiktige samfunnsmessige avkastningen av gavepenger.

Cultura Bank og Cultura Gavefond har gått sammen om å lansere en folkefinansieringsplattform, FLOKK, som vi håper vil bli et godt verktøy for formidling av gavepenger. Med et håp om å inspirere til økt giverglede presenterer Cultura Gavefond en rekke av de flotte prosjektene som har fått støtte i årets første to tildelinger fra gavefondet.

Christoph Quarch har valgt å fokusere på relasjonen som oppstår mellom to mennesker

gjennom en gave og hvilket ansvar som ligger på mottakeren, som skal vise seg gaven verdig. Han har lite til overs for utvekslingen av penger og gavekort og mener at det er det samme som å si at man ikke vil ha noen reell relasjon, og man kan like godt bli enige om å la være å gi gaver til hverandre – og det er kanskje en god idé. Jeg vet om familier som har kuttet ut julegavene helt, eller som har valgt å gjøre det slik at du gir til en person og får gave fra en annen, så det ikke blir et direkte bytte. Eller de gir hverandre en felles opplevelsesgave – for eksempel en reise.

Julehandelen kan for mange være både stressende og dyr. Vi håper å bidra til å tone ned førjulsstresset. Jeg ønsker Pengevirkes lesere en god og fredelig jul og førjul, og håper dere vil følge med oss videre inn i det nye året.

Cultura Bank driver sin virksomhet etter prinsippene for 'social banking'. Det innebærer for det første at utlånsformålene vurderes etter etiske kriterier, og for det andre transparens – det vil si at innskyterne får vite hva pengene lånes ut til. Cultura Bank arbeider for at etikk og moral skal innarbeides i det økonomiske liv gjennom et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet, hvor man ikke ensidig fokuserer på egennytte.

Cultura finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge.

Cultura Bank har en balanse på ca. 950 millioner kroner. Det er 17 medarbeidere (ca. 15 årsverk) på kontoret i Oslo. Banken har kunder over hele landet. Cultura Bank er medlem av Global Alliance for Banking on Values.

Cultura Sparebank, Postboks 6800, St. Olavs plass, N-0130 Oslo
Besøksadresse: Holbergs gate 1, 0166 Oslo
Tlf. +47 22 99 51 99, cultura@cultura.no, www.cultura.no

PENGEVIRKE 4/2017

ISSN 1399-7734/
Online: ISSN 1901-2020

Utgis av
Cultura Bank
www.cultura.no

Redaksjon
Arne Øgaard (redaktør), aroegaa@online.no
Jannike Østervold, jannikeo@cultura.no

Cultura Bank har et redaksjonelt samarbeid med Merkur Andelskasse i Danmark, som er medlem av Global Alliance for Banking on Values og drives etter prinsippene for social banking.

Layout
ActVisual, www.actvisual.dk

Opplag
4 450

Bladet utgis 4 ganger i året.
Neste gang mars 2018.

Frist
Bidrag til neste utgave kan sendes til Pengevirke senest 15. januar 2018.

Tema neste nummer
Skaperglede

Trykk
KLS PurePrint A/S

Forside
Erik Røed på Herfragården byr på egg fra gårdens høns og ender. Se også artikkel på side 18. Foto: Gry Aalde.

Holdninger og synspunkter som kommer til uttrykk i de enkelte artikler og innlegg, er forfatterne selv ansvarlige for. De er dermed ikke nødvendigvis uttrykk for redaksjonens synspunkter.

Bidrag til Pengevirke honoreres normalt ikke.

Bladet er produsert 100% biologisk nedbrytbart uten bruk av skadelige kjemikalier og tungmetaller ifølge Cradle to Cradle prinsippene. For mer informasjon, se www.pureprint.no.

Abonnement på Pengevirke

Pengevirke finnes både på papir- og i elektronisk utgave. Bestill Pengevirke i elektronisk versjon på www.cultura.no/pengevirke/abonnement.

For bestilling eller avbestilling av papirutgaven, send e-post til cultura@cultura.no. Frivillig abonnementsavgift kan innbetales til konto 1254.01.00177.

4

12

15

18

Innhold

Gavers betydning for samfunnet	4
Ansaret følger gaven	6
Folkefinansiering – den nye dugnaden	8
Økonomistudenter ønsker samfunnsinnsikt	9
Smånytt	10
Havets grønnsaker – fremtidens jordbruk?	12
Med hjerte for havet	13
Bærekraftig mote	14
Nordic Black Theatre 25 år	15
Fremja fremmer individenes mål og drømmer	16
Herfra gårdsmat og matkultursenter	18
Nytt fra Cultura Bank	20
GABV De bekjemper sosial ekskludering	24
Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar Albert Schweitzer	26
Nytt fra Cultura Gavefond	28
Miljøvennlige gavetips	30
Aktuelle bøker	31
Kommentar Pengene må sirkulere!	34

Gavers betydning for samfunnet

✍ LARS PEHRSON, ADMINISTRERENDE DIREKTØR I MERKUR ANDELSKASSE, DANMARK

Gaveøkonomi er en egen kategori innenfor økonomien. Den fortjener mer oppmerksomhet både fra økonomer og fra individer og bedrifter. Gaver gir nemlig betydelig avkastning på lang sikt.

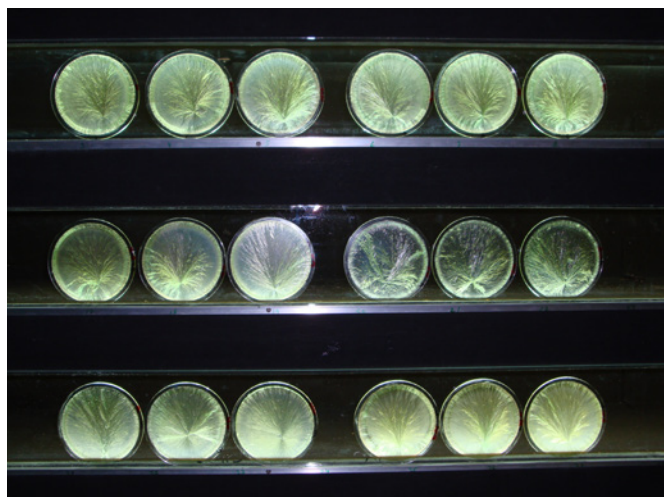
Det finnes i utgangspunktet tre ulike måter som vi kan sette penger i arbeid på i den samfunnsøkonomiske prosessen. Vi kan oppfylle behovene våre ved å kjøpe varer eller tjenester. Vi kan utsette behovene våre og i mellomtiden overlate pengene til andre som lån eller investering. Eller vi kan avstå helt fra å dekke våre egne behov og forære pengene til andre.

De to første måtene snakker vi mye om. Det offentlige rom er fylt med reklame, som minner oss om de behovene vi (kanskje) har. Og på det makroøkonomiske planet er forbruket en helt avgjørende størrelse. Alt går i stå om forbrukerne, enten av nødvendighet eller i et anfall av ettertenksomhet, reduserer forbruket. Politikerne nærmest bønnfaller befolkningen om å bruke penger, nærmest uansett hva.

Sparing, lån og investering er også

essensielle emner. Har vi midler til overs, er vi oppdratt til at de skal 'arbeide', slik at pengene skal bli enda flere. Stor kreativitet er utvist, særlig de siste tre årtiene, på å finne opp mer og mer innviklete måter å investere på, anonymt og løsrevet fra den reelle produksjons- og forbruksøkonomien. Finanskrisen ble en brå oppvåkning, og en rekke illusjoner ble ganske så åpenlyse.

Den tredje måten – gavene – snakker vi ikke så mye om. Nok minner humanitære organisasjoner oss om at vår støtte er sterkt tiltrengt. Av og til omtales en særskilt handling eller gestus som et fond eller en virksomhet har utført. Og så er det naturligvis skatten. Gjennom denne stilles jo en del gavemidler til rådighet for flere ting. Men skatten er ofte upopulær. Stålsatte ideologer kjemper hardt for at fellesskapets midler skal reduseres, slik at økonomiske beslutnin-

Merkur Fonden har gjennom en årrekke støttet Biodynamisk Forskningsforenings arbeid med bl.a. biokrystallisasjonsmetoden. Metoden kan bl.a. undersøke aspekter av matvarers næringsverdi.

Foto: Biodynamisk Forskningsforening

Gjennom CO₂ sparekontoen har Merkur støttet Little Sun, som gir sollamper til hjemvendte flyktninger i Kamakara, Burundi.

Foto: Mogens Nygaard Petersen/BYG1BY.

ger i så høy grad som mulig skal treffes på individuelt nivå, noe som vil medføre at felles løsninger ikke er mulige. For eksempel i forbindelse med trafikkproblemer.

GAVER GIR DEN STØRSTE AVKASTNINGEN

Gaver forbindes med gode gjerninger. De som gir gaver er i beste fall generøse, i verste fall naive. Å gi bort penger er litt dumt. Ikke nok med at selve gavebeløpet forsvinner. Det gjør også all den fremtidige avkastningen som kunne ha kommet ut av dem.

Men gaver er ikke almisser. Hever vi oss fra det personlige til det samfunnmessige perspektivet, ser vi at gaver har uhyre stor betydning. Gavemidlene er faktisk de pengene som gir den største avkastningen – vel og merke avkastning som kommer mange eller alle til gode.

Funksjoner som forskning, utdanning og kultur er helt avhengige av frie midler uten krav om tilbakebetaling. Hvis en forsker får muligheten til, helt fritt, å tenke seg grundig om i noen år, er det en stor sjanse for at det vil komme mye ut av det. Kanskje en ny, epokegjørende oppdagelse. Slike oppdagelser er ofte ikke etterspurt i forkant. Hvis forskningens resultater på forhånd er definert og bestilt – slik som det dessverre er på moten for tiden – er resultatet for det meste mer magert, heller en form for finjustering av allerede kjent viten.

Slik er det også med utdanning. Vi stiller midler til rådighet for den oppvoksende ungdommen, slik at de skal få muligheten til å utforske evnene sine. Vi er helt avhengige av at det finnes kreativitet i fremtiden. Den avhenger av om vi våger å ha tillit til at det menneskelige potensialet kan ha mange positive avskygninger, som alle kan bidra til fremtidens samfunn. Eller om vi også her på forhånd ønsker å definere og målsette mest mulig ut fra det stoffet som allerede er kjent, noe som vil ha som konsekvens at det

tenderer mot mindre utbytte for samfunnet. Å stille gavemidler til rådighet handler derfor i stor grad om å gi frihet og å ha tillit.

Som samfunn og som virksomheter står vi på skuldrene til dem som var før oss. Fortidens gavemidler har bygget evner og viten som vi er helt avhengige av i dag. Den prosessen gjør oss alle rikere, og den må fortsette om samfunnet skal utvikle seg. Hvis vi definerer flere og flere ting som 'mitt', vil den felles rikdommen bli mindre. Man hører av og til en bedriftsleder si at for ham er 'skatt en kostnad på lik linje med alle andre'. – Da er det noe han ikke har forstått!

PENGER MÅ KUNNE FORSVINNE MENINGSFULLT

Her kommer vi til et annet perspektiv ved å gi gaver – nemlig at kapitalen så å si 'forsvinner' for giveren og ikke lenger kan gjøres til gjenstand for verken forbruk eller utlån/investering. Også denne delen av prosessen er nemlig viktig. Om det samles opp for mye overskudd, for eksempel i en virksomhet – og dette samtidig skjer i mange andre virksomheter – blir det vanskeligere og vanskeligere å finne meningsfulle investeringer å plassere pengene i.

Bedriftene begynner å vokse utover sine naturlige områder geografisk eller formålmessig. Vi fanges i en forestilling om at virksomheter skal vokse og bre seg ut. Det oppstår

konkurranse om å få lov til å kjøpe andre virksomheter, fast eiendom eller andre langsiktige aktiva. Dermed drives prisene på disse aktivitetene opp, noe som ikke minst er til skade for dem som ønsker å etablere noe nytt. Det fører før eller siden til at bolig- og aksjebobler sprekker. En vesentlig grunn til finanskrisen var faktisk at det var alt for mye kapital i omløp, på evig jakt etter avkastning.

Hvis vi som samfunn kan komme dit hen at det blir mer naturlig å gi bort en del av overskuddet, som privatperson eller som bedrift, vil vi faktisk oppnå flere ting. Vi blir bedre rustet til fremtiden. Tenk hva som kunne oppstå av muligheter om vi forsket mer på de store problemstillingene verden står overfor, og hvor det ikke står et kjøpekraftig marked og venter kort vei lengre frem? Vi styrker også det felles nivået i samfunnet som vi som individer er så avhengige av. En mer realistisk og nøktern sans for fordeling mellom individ og fellesskap vil kunne vokse frem. Samtidig vil vi bli mindre eksponerte for bobler i økonomien, og vi blir mer realistiske i forhold til å kunne se hva som reelt skaper verdi. Mindre 'vekst for vekstens skyld'.

Artikkelen har tidligere vært trykket i Pengevirke nr. 3/2009.

Answaret følger gaven

✍ CHRISTOPH QUARCH OVERSATT FRA TYSK: MATHIAS BERTRAM

Gaver er en tidlig form for økonomisk samarbeid og kommunikasjon. Å ta i mot en gave betød at man ønsket å vise seg gaven verdig. Dette ansvaret bør vi fremdyrke på nytt: overfor naturens gaver, men også overfor de tingene vi kjøper.

Det fantes engang en verden uten penger. Alt menneskene trengte dyrket de på åkrene sine eller så laget de det selv så godt de kunne hjemme på gårdene. Hvis de hadde noe til overs, byttet de det mot noe de manglet. I begynnelsen, slik skriver Aristoteles i sitt verk *Politikk*, fantes bytteøkonomien. Dette var opprinnelsen av 'oikonomia' – kunsten å styre en husholdning.

Men en ting utelot han å skrive om: Ved siden av byttehandelen har det alltid også eksistert gaver. Kanskje er gavekulturen til og med eldre enn byttehandelen. Forskning understøtter dette. Etnolog Marcel Mauss beviste på 1920-tallet at gavekulturen finnes i urbefolkningssamfunn verden over: mennesker gir gaver til hverandre uten forventning om å få noe likeverdig tilbake. Man kan trygt anta at det å gi er dypt forankret i menneskets fundament.

EN SAMTALE OM FREMTIDEN

Blant urbefolkningene er gavekulturen fortsatt levende i dag. En som kan bevitne dette er Angaangaq. Han er eldste og sjaman hos Kalaallit-eskimoene på Vest-Grønland. I hans foredrag og bøker snakker han ofte om gavenes opprinnelige mening: «Når en eldste i mitt hjemland gir en gave, så vil han alltid uttrykke noe», forklarer han. «Den er personlig adressert til deg, og den er gitt for å støtte deg så din skjønnhet og kraft kan blomstre.»

Essensen av denne skikken er at gaven opprinnelig skal tjene personlighetsutviklingen til mottakeren. Angaangaq forklarer: «En bestefar gir sitt barnebarn en fjær av en snøgås. Med dette vil han uttrykke Erkjenn deg selv! Stol på deg selv! Du kan fly lange strekninger! Vær deg bevisst din egen kraft og skjønnhet.» Spørsmålet er nå hvordan barnebarnet forholder seg til dette. Han vet hva gaven vil si ham. Han vet at det er forventet noe av ham når han tar imot den. Og han vet også at det er opp til ham å gi et svar tilbake. Tar han imot gaven, så uttrykker han til sin bestefar: «Ja, jeg kommer til

å lære meg å fly». Dermed viser han at han er villig til å vise seg gaven verdig. Han svarer sin bestefar idet han overtar ansvaret for å innfri forventningene ved å motta gaven.

Beskriver man det å gi og det å bli gitt noe, så viser det seg: Opprinnelig er det å gi en samtale. Det er en konversasjon der et menneske uttrykker noe vesentlig til en annen gjennom gaven, hvorpå mottakeren svarer – ikke gjennom en gjenytelse, ikke gjennom bytte, ikke gjennom penger – men med sitt liv, med sitt virke og sine handlinger.

Gaven kaller på et eksistensielt ansvar hos mottakeren. Det angår ham personlig. Gaven medfører en stor forpliktelse – og dersom gaven mottas, skaper det en varig forbindelse.

GAVEN FRA NATUREN OG MENINGEN MED LIVET

Denne tanken lar seg utvide. Fordi – også dette vet mange urbefolkninger bedre enn oss – mennesket får ikke bare gaver fra sine medmennesker, men også fra naturen. Livet er gitt oss, luften vi puster i og plantenes frukter. Menneskets ansvar er å vise seg alt dette verdig. Og der ligger samtidig også livets mening: Å være i dialog med verden og delta i en større konversasjon, å høre på hva verden vil si oss og være et passende svar. Fordi kun i utveksling med verden blir vår identitet formet. Vi blir først til de vi er idet vi svarer på det som er gitt oss. Nettopp der ligger skjønnheten i det å gi: Det er alltid en invitasjon til en konversasjon der samtalepartnerne er villige til å svare til gavenes forventninger. Den opprinnelige gaveøkonomien handler – i motsetning til dagens økonomi med kjøp og salg – om å berike mennesket eksistensielt: Å støtte dem og utvikle deres personlige ferdigheter så de kan integrere seg i samfunnet og verden på en god og forpliktende måte.

AVTAKENDE FORPLIKTELSE

Men alt dette vet vi ikke lenger. Som følge av den altomfattende økonomiseringen av verden har vi

*Stol på deg selv!
Erkjenn deg selv!*

glemt å gi gaver til hverandre og å ha et ansvarsbevisst forhold til gavene vi får. Vi mottar livets gaver og kjærlighetens gaver som en selvfølge og kommer ikke på tanken om å ta ansvar for disse gavene. Vi kjenner ikke noen annen økonomi enn bytteøkonomien. Kjøp og salg bestemmer tanke-mønsteret vårt. Når vi mottar en gave, spør vi ikke: «Hvordan kan jeg vise meg denne gaven verdig?», men: «Hvordan kan jeg gjengjelde denne?» Når vi gir en gave, spør vi ikke: «Hva ønsker jeg å si til den andre», men: «Lønner dette seg?» På denne måten har gaven mistet sin opprinnelige betydning. Det som står igjen er en kjærlighets- og tankeløs idé om å «kjøpe et eller annet til noen» hvis man ikke med en gang velger den enkleste løsningen og gir penger eller gavekort. Den som tyr til dette kjøper seg fri fra å befatte seg med den andre og uttrykker at de ikke står i et reelt forhold. Da er det kanskje mer oppriktig å si «vi lar være å gi gaver til hverandre», men man skal vite: Den som slutter å gi gaver, gir slipp på muligheten for å inngå i et essensielt forhold til den andre.

Med denne gavekulturen forsvinner forpliktelsen med en gave. Man våger ikke lenger å møtes person til person og begrenser seg istedenfor til en flat byttehandel, der det kun er avgjørende å slippe å stå i takknemlighetsgjeld til hverandre. Man tar utelukkende imot gaver som hjelp til å oppfylle egne ønsker. Ingen blir sjelelig beriket av dette.

DET Å KJØPE FORPLIKTER OGSÅ

Kanskje det ville lønne seg ikke lenger å se på det å gi som et gammeldags særtilfelle av byttehandel, men å snu på det og sette likhetstrekk mellom bytte og gaver i sin opprinnelige form: Å forstå at kjøp og salg er varianter av samtalen – et gi og ta-spill – der det står mellom ansvar og forpliktelse. For hvor står det skrevet at den som kjøper en vare ikke har ansvar for å vise seg verdig det han kjøper? Hvem sier at man ved å betale en kjøpesum kan frasi seg ansvaret som følger kjøpet av varen? Som om man hadde frasagt seg ansvaret for å opptre ansvarlig overfor sine medmennesker i trafikken når man kjøper en bil. Eller om man ville være fri for ansvaret overfor de ansatte ved oppkjøp av en bedrift.

Hvordan ville det vært dersom vi igjen kunne se på handel i lys av det å gi og minnes hva som kjennetegner den opprinnelige formen for økonomi: En god balanse mellom det å gi og ta, som virkelig beriker menneskene, idet den bringer dem nærmere seg selv og hverandre istedenfor å anse hverandre som konkurrenter i et marked? Det ville gjøre godt for verdensøkonomien i det 21. århundre om vi kunne være oss bevisst at det følger et ansvar med enhver vare også i en global markedsøkonomi.

Christoph Quarch er filosof, teolog og religionsviter. Han arbeider som forfatter, foredragsholder og konsulent.

Artikkelen har tidligere stått på trykk i tidsskriftet *Moneta* 4/2016, som utgis av *Alternative Bank Schweiz*

Folkefinansiering – den nye dugnaden

✍ JANNIKE ØSTERVOLD

Folkefinansiering (engelsk: «crowdfunding») er når enkelt-personer går sammen om å støtte et prosjekt med penger som gave, lån eller egenkapital. Det kan være enkeltpersoner, bedrifter eller organisasjoner som har tatt initiativ til prosjektet eller aksjonen, som publiseres og deles på internett via sosiale medier. Nå vil norske aktører gå sammen for å danne Norsk Crowdfunding Forening, som skal fremme folkefinansiering i Norge.

Cultura Bank var til stede da rundt 30 interesserte møttes på lanseringsmøtet for Norsk Crowdfunding Forening, som ble holdt hos Bidra.no under ledelse av daglig leder i Bidra, Mali Konstad Brødreskift. Foreningen tar sikte på å være et forum for utveksling og læring for medlemmene. Trine Schei Grande (Venstre) ga uttrykk for at hun håpet foreningen kan bli en sparringspartner for myndighetene i arbeidet med lover og regelverk slik at de blir tilpasset de forskjellige formene for folkefinansiering.

Det er konstant mangel på kapital for etablerere, kunstnere og sosialentreprenører som er i tidlige faser med prosjektutviklingen. For slike prosjekter kan folkefinansiering spille en viktig rolle. Den teknologiske utviklingen går raskt og har gjort det enkelt for prosjekter å komme i kontakt med interessenter gjennom bruk av sosiale medier. Det dukker stadig opp nye plattformer.

Fra 2013 til 2015 økte folkefinansieringsvolumet på verdensbasis fra 8,5 til 135 milliarder Euro – der Asia, med Kina som dominerende aktør står for hele 95 milliarder. Dette fortalte Rotem Shneur fra Universitetet i Agder i sin presentasjon av status for folkefinansiering, med hovedvekt på hva som skjer i Norge og i de nordiske landene. Norge ligger på en solid sisteplass i Norden, mens finnene er suverent på topp.

HVORFOR NORGE LIGGER ETTER

Rotem Shneur har flere teorier om hvorfor Norge ligger etter de andre skandinaviske landene. For det første er det regulatoriske hindringer. Han trekker blant annet frem at regelverket ikke har fulgt med i utviklingen, og det gjøres for lite på dette området. Han mener Norge burde følge eksemplene fra Storbritannia, Finland og Danmark.

For det andre er investeringskulturen i Norge tradisjonell og preget av ønske om lav risiko. Det er lite insentiver for høyrisiko-investeringer og bare begrensede forsøk på å tiltrekke seg utenlandsk kapital.

For det tredje har vi kulturelle forhold, som at nordmenn ikke liker å stikke seg for mye ut og være aggressive selgere, og at vi i Norge forventer at staten skal betale for 'alt'. Det er

Folkefinansiering kan deles i fire underkategorier

(Kilde: Wikipedia)

Begrep	Beskrivelse	Eksempler fra Norge
donasjon	gi et beløp, ingen motytelse	sponsor.me ibelieveinyou.no bidra.no startskudd.no spleis.no FLOKK (culturaflokk.no)
belønning	gi et beløp, mota en belønning	funde.no startskudd.no spleis.no FLOKK (culturaflokk.no)
aksjer (crowd equity)	gi et beløp, mota aksjer	folkeinvest.no aparto.no (andel i utleieleilighet)
lån (crowd lending)	lån bort pengene og motta avkastning over tid	monner.no fundingPartner.no kameo

lite kultur for å dele gode ideer – de skal helst holdes hemmelig.

Og for det fjerde vet folk for lite om folkefinansiering. Utdanningsinstitusjonene har det ikke på pensumlisten, og i den grad man hører om det i media er det ofte med fokus på negative hendelser.

Han mener imidlertid at folkefinansiering har store muligheter til å lykkes i Norge – internett og bruk av sosiale medier er svært utbredt, mange har penger til overs, og samfunnet er preget av tillit og dugnadsånd. Venturekapitalområdet (risikovillig kapital til nystartede virksomheter) er for lite utviklet i Norge, og bankene vil ikke gi lån til høyrisikoprosjekter i tidlige faser.

Når det gjelder utvikling og trender fremover, forventer han blant annet at det vil komme nødvendige tilpasninger i regelverket, plattformteknologien vil bli videreutviklet, og prosjektene vil i større grad gå på tvers av landegrensene. Videre vil det spesielt bli en vekst i folkefinansiering av egenkapital, og vi vil få flere nisjeplattformer rettet mot spesielle segmenter.

Vi i Cultura Bank følger utviklingen med spenning og håper at folkefinansiering kan fungere som en nyttig, supplerende finansieringskilde også for våre egne kunder, enten de velger å presentere prosjektet sitt på Cultura Banks nye folkefinansieringsplattform eller annet sted.

www.nordic-crowdfunding.com

Økonomistudenter ønsker samfunnsinnsikt

✍ ARNE ØGAARD 📷 NMBU AVDELINGEN AV RETHINKING ECONOMICS

Lørdag 30. september fant jeg veien til Rethinking Economics' høstkonferanse ved Universitet på Ås (NMBU). Temaet var *Forbereder økonomifaget oss på fremtidens utfordringer?* Den gamle festsalen ble godt fylt opp av studenter og interesserte i forskjellige aldersgrupper. Rethinking Economics har i Norge 5 studentorganisasjoner og et felles fagråd. Lederen Ebba Boye innledet med å påpeke at mange studenter opplever at det er for mye matematisk drilling og for lite bearbeiding av dagens reelle problemer. De lærer alt for lite om bærekraft. Eksamen og seminarer er innrettet mot å forstå et smalt sett av modeller, og det er lite rom for kritisk diskusjon både i forhold til modellene og i forhold til hva de ikke omfatter. Forskning har vist at økonomer er de som passer best inn i disse modellene, men ellers er homo economicus i ferd med å dø ut. Det er dessuten viktig at studentene ikke bare blir kjent med en økonomisk teori, men at de også blir kjent med annen tenkning, som økologisk økonomi.

Erik Gomez-Baggethun skisserte raskt og omfattende opp dilemmaet mellom økonomisk vekst og økologisk

bærekraft. Videre fikk vi Kate Raworth inn som videokonferanse. Hun er kjent for sin karpe kritikk av dagens økonomistudier og har skrevet boken «Doughnut Economics». I hullet i smultringen har hun plassert alle som lider nød, fordi de er falt ut av vårt økonomiske system. Spørsmålet er hvordan vi kan få dem inn i smultringen igjen uten å sprengte det økologiske taket, som er smultringens yttergrense. I følge Kate vil det kreve et mangfold av økonomiske teorier, som økologiske, feministiske og institusjonell teori samt kompleksitetsteori og adferdsøkonomi.

Flere av universitetets egne forelesere fulgte opp med interessante foredrag før det endte opp i paneldebatt og saklige spørsmål. I forhold til det daglige arbeidet i Cultura og Pengevirke kan et universitet oppleves som en teoretisk sfære litt på siden av verden. Men det var oppmuntrende å oppleve mange engasjerte ungdommer, som ønsket en sterkere kontakt mellom academia og virkeligheten. Noen av oss avsluttet det hele med en felles middag, og da oppstod mange gode og virkelighetsnære samtaler.

Arild Vatn foreleste om institusjonell- og økologisk økonomi.

Rethinking Economics ble startet i 2012. Organisasjonen består i dag av 53 grupper i 22 land. Rethinking Economics Norge ble startet i 2016. Det første styret besto av Ebba Boye (leder), Gunnar Fiksdal (nestleder), Roman Eliassen, Ingrid Harvold Kvangraven, Lars Gunnesdal, Jenny Nygaardsmoen og Tone Smith Spash.

De fem lokallagene befinner seg på Blindern, HiOA, NMBU, Bergen og Trondheim. I løpet av året er målet å starte opp i Stavanger, Bodø og Tromsø.

MÅLSETTING:

Vi er et nettverk for økonomer, studenter og andre med økonomifaglig interesse med mål om å fornye og berike økonomifaget ved å bygge på det mangfoldet av økonomiske perspektiver og tradisjoner som finnes. Vi arbeider for en virkelighetsnær økonomiutdanning i Norge, som formidler det teoretiske mangfoldet og en kritisk tilnærming til alle teorier og faglige praksiser. Vi ønsker ikke å fremme noen spesifikke teoretiske eller politiske ståsteder, men ønsker å bidra til å gjenopplive den offentlige debatten omkring økonomisk politikk. Vi er også et kontaktpunkt for media og politikere som ønsker kontakt med fageksperter.

Facebook:
Rethinking Economics Norge

Kontakt:
ebba.boyer@rethinkeconomics.org

www.rethinkeconomics.org
www.rethinkingeconomicsnorge.com

Smånytt

Levende musikk – kanskje hos deg?

Sofar Sounds er et nettverk av musikere og musikkelskere. Gjennom Sofar kan du oppleve levende musikk på nye steder – på kontoret, hjemme, i en butikk, på loftet. Du kan gå på konserter og/eller du kan søke om å bli vert, angi hvilken by du bor i og hvor mange personer lokalet du disponerer kan romme. Eller du kan søke om å få opptre – da må du dokumentere med videoopptak fra en live-setting. Når dette skrives, er det 385 byer som arrangerer Sofar-konserter, deriblant Oslo og Bergen. På www.sofarsounds.com kan du søke etter arrangementer der du bor. Og finner du ikke noen, så kan kanskje du være med på å starte et? www.sofarsounds.com

Elisa og Emilie. Foto: Arine Desire.

Sunt knask hos Nøtteblanderen. Foto: Stian Torstenson

Nøtter er sunt året rundt!

Nøtteblanderen A/S er en liten familiedrevet butikk som holder til i Brugata 19 i Oslo, et steinkast unna Oslo sentralstasjon. Butikken åpnet i mars 2016 og blir stadig mer populær. Nylig åpnet de også en ny butikk på Frogner.

Nøtteblanderen er Debio-godkjent og tilbyr nøtter, tørket frukt, frø, krydder, superfood, kaffe/te og mye annet. Alt kan kjøpes i løsvekt, men de har også en god del varer som er pakket på forhånd. De importerer alle sine produkter selv. Produktene kan også bestilles på nettet, og de leverer over hele landet. De selger også abonnement på pakker med eksotiske nøtter, frukt, frø, te- og kaffe.

www.notteblanderen.no

Bedre busstilbud for Hurdal Økolandsby

Hurra – nå er det blitt lettere å klare seg uten bil i Hurdal Økolandsby. Fra oktober er det offentlige kommunikasjonsstilbudet for beboerne i Hurdal Økolandsby blitt kraftig forbedret, med oftere bussavganger. Reisetiden til Oslo Sentralstasjon er kortet ned til en time. Kommunen håper at økt kollektivtilbud for pendlere vil lokke flere til å bosette seg i Hurdal.

Rutetider finner du på www.ruter.no

Tatt på fersk gjerning

Vi sender en hilsen til de foretakssomme gulrøttene fra Ommang Søndre. Det er utrolig hvor mye energi og livskraft det er i disse biodynamiske gulrøttene. De er nærmest ustyrlige der nede i den mørke, næringsrike jorden og utfolder seg på ymse vis. Disse to ble tatt på fersk gjerning i en kiosk kjøpt på Bondens marked på Valkyrie plass i Oslo i oktober.

Foto: Janne Østervold

Vekk med pøbelgranene

Sitkagranen er en pøbel – den vokser 30 ganger raskere enn den vanlige granen og er i ferd med å ødelegge mange naturområder ved å fortrenge den naturlige vegetasjonen. En annen pøbel er edelgranen. Derfor organiserte Naturvernforbundet, Norsk Botanisk Forening, WWF og Sabima en nasjonal pøbelgrandugnad en helg i september, der frivillige gikk løs på pøbeltrærne med hagesakser og sager. Pøbelgran er en samlebetegnelse på fremmede treslag som sprer seg helt ukontrollert i naturen. Kystlyngheier er blant naturtypene som er verst rammet. Åpne landskap blir til tett og mørk granskog som kveler de ville artene. Både sitka- og edelgran står på Artsdatabankens svarteliste fordi de utgjør en høy risiko for mangfoldet av dyr og planter i norsk natur.

Fjerning av sitkagran fra kystlyngheiene på Stokkøya.

Foto: Norsk Botanisk Forening.

Vellykket plastposedugnad

I september startet Internasjonal Dugnad en aksjon på Facebook der de utfordret folk til å redusere bruken av plastposer ved å bruke kun 1 ny plastpose pr. uke. Med dette ville de hjelpe folk til å endre vanene sine og øke bevisstheten omkring bruken av plast. Utfordringen endte opp med hele 11 000 deltakere, som skulle følge denne oppfordringen i 6 uker. Ideen til dugnaden fikk de gjennom et oppslag i Dagbladet om at nordmenn bruker 180 plastposer i året. Hvis alle 11 000 fullførte, og deltakerne var som gjennomsnittsnordmannen, førte denne dugnaden til at det ble spart ca. 162 000 plastposer i løpet av de 6 ukene! Alternativer til plast: Sy tøyposer selv, eller kjøp miljøvennlige stoffposer og tekstilbærenett, for eksempel hos butikken Mølleren Sylvia i Oslo, som også selger emballasjefrie matvarer.

Internasjonal Dugnad er den norske avdelingen av Service Civil International, SCI, en verdensomspennende fredsorganisasjon, som ønsker å bidra til internasjonal forståelse, fred og solidaritet, hovedsakelig gjennom å arrangere arbeids- og studieleirer www.internasjonaldugnad.org

Foto: Adobe Stock

Havets grønnsaker – fremtidens jordbruk?

JANNIKE ØSTERVOLD DEBIO/JAN KHUR

Zoe Christiansen skjenker opp misosuppe, og Stian Torstenson fra Cultura Bank gjør seg klar til prøvesmaking.

Nei, da. Det grønne i forgrunnen er ikke pasta, men tang. Eller var det kanskje tare?

Lokalet Boksen i Kulturhuset i Oslo var så godt som fullsatt da arrangørene av Matprisen inviterte interesserte til en lærerik seanse om hva vi kan bruke tang og tare til. Tang har jo vært brukt til mat i Asia i mange år, og det sies at å utnytte tang og tare er gammel kunnskap, også hos oss, men kulturhistoriker Kjartan Fønsteli, som hadde undersøkt litteraturen, hadde ikke funnet mye spor av det, annet enn at det har vært brukt til å gi til dyrene – derav navnene 'sauetang' og 'butare'.

Zoe Christiansen, gründer av The Northern Company, snakket om sitt prosjekt – å høste viltvoksende tang fra Island og fra Norge, nærmere bestemt Træna og Frøya, og selge dem i sin egen nettbutikk. Skepsisen var stor da hun startet opp i Skandinavia i 2010, men i 2014 mottok hun *Local Eat Award* i Stockholm. Prisen ble utdelt av Stordalen Foundation til det mest innovative og bærekraftige lokale matprosjektet i Sverige og Norge. Tangen blir høstet for hånd og tørket. Sukkertang, søl, fingertang, remmetang, purpurhinde – her var mange nye og ukjente ingredienser for en som ikke har brukt tang på kjøkkenet tidligere.

Tangen har en ganske dominerende smak og kan bli for voldsom som hovedingrediens, men litt tang kan være med på å få frem samspillet mellom råvarene og løfte helheten, ble det sagt. Frossen tang kan brukes som grønnsak, mens tørket tang kan fermenteres eller granuleres og brukes som krydder og kan være en god erstatning for salt.

Lill-Ann Gundersen, seniorrådgiver i Norges Vel, snakket om hvordan algenæringen er blitt et viktig satsingsområde og at det er viktig å passe på at verdiene blir i lokalsamfunnene og at man ikke tar ut for mye av ressursene.

Hun fortalte at det i Norge i dag er 9 selskaper som dyrker tare – sukkertare og butare. Høstingen skjer om våren i april/mai, og selskapene samarbeider om markedsadgang. Man må søke konsesjon for å lage en 'tangåker', og i vår var det hele 56 søknader om nye prosjekter. Anvendelsesområdene er mange – mat, gjødsel, farmasi, kosmetikk, så det er store muligheter.

Etter noen inspirerende foredrag gikk vi over til den praktiske delen av arrangementet, en Vitenskapslunsj ved Science Dinner, med journalist Per Styregård og forsker Johan Lundström, Seaweed Foodlab, ved kokk Henrik J. Henriksen og Zoe Christiansen og Kulturhuset, ved kokk Jeppe Sondov. Lunsjen var innholdsrik, og alt som ble servert inneholdt en større eller mindre mengde tang eller tare. Ved siden av fikk vi et foredrag om hvordan hjernen vår arbeider med lukt og smak. Det var nytt for meg at så mange som 5 % av menneskene i Skandinavia mangler luktesans. Vi eksperimenterte med først å smake på maten mens vi holdt oss for nesen og deretter uten å holde for nesen – smaksopplevelsen ble mye rikere og fylldigere når også luktesansen fikk være med. Luktesansen kan til dels kompensere for en dårligere smakssans.

Noe av det som ble servert smakte kjempegodt, og noe var litt uvant, men alt i alt var det en spennende matopplevelse, som fristet til videre utforskning på kjøkkenet hjemme.

www.northerncompany.no
www.fremtidensmat.no
www.sciencedinner.se
www.matprisen.no

Med hjerte for havet

✍ ARNE ØGAARD 📷 ROLF-ØRJAN HØGSET

Foreningen In the same boat arbeider for et renere hav og gode naturopplevelser, og de inviterer deg til å være med.

Plastøyer i havet, usynlig mikroplast, plast i hvaler, plast i sjøfugl, dynger med plastsøppel på strendene. I det siste året er vi blitt grundig konfrontert med konsekvensene av en livsstil med sløs og kast. Mange har tatt tak i sine lokale strender og samlet sammen tonnevis med plastsøppel. Rolf-Ørjan Høgset har gått et skritt lenger. Sammen med Børje Møster har han startet foreningen *In the same boat*, og de arbeider med en rekke prosjekter som har som formål å redusere marin forurensning. Det som skiller dem fra mange andre aktører som jobber med forskning og strandrydding, er at de også fungerer som et fullverdig mediehus, med produksjon av video og publisering i egne kanaler. På deres hjemmesider kan en se en rekke vakre naturfilmer. Sommeren 2017 nådde de ut til hele 1,5 millioner nordmenn og registrerte 8 millioner videoavspillinger.

Rolf-Ørjan har alltid hatt en stor kjærlighet til havet, så det var naturlig for ham å satse alt han eide på å bygge opp *In the same boat*. Han og Børje har investert ca. 2,5 millioner hver, og nå som de har ett års erfaring bak seg, og har vist hva som er mulig å få til, håper de å få med seg nok støttespillere, også økonomisk, til å ta dette videre som en varig virksomhet.

De disponerer to seilskuter, *Sheba Queen* på 64 fot og *Live* på 38 fot. *Live* er fullstappet av moderne teknologi og produksjonsutstyr for TV, mens *Sheba Queen* har god plass til gjester og mannskap. De samarbeider med opplevelseskonseptet *Ægir*, som også baserer sine aktiviteter på en seilskute. Seilskutene, som er deres hjem, har fast base i Risør og Drammen og vil etter hvert også holde til i Lurøy kommune. Med disse båtene kan de drive sin virksomhet langs hele kysten.

In the same boat viser frem fangsten etter ryddeaksjon på Støtt sammen med internasjonalt mannskap.

INVOLVERING SKAPER ENGASJEMENT

Gjennom praktisk arbeid langs kysten kombinert med inspirerende filmer om natur og opplevelse har de som mål å nå ut til et publikum som ellers ikke ville lest hverken forskningsrapporter eller nyhetssaker om marin forurensning. På den måten ønsker de å bidra til å heve befolkningens kunnskap om utfordringene med marin forurensning og å skape varige holdningsendringer.

Samtidig som deres hovedfokus er å ta vare på livet i havet, har de tett samarbeid med reiselivsnæringen. De ønsker å bygge opp et eget konsept innen økoturisme, der betalende gjester ikke bare opplever verdens vakreste kyst, men får være med på både strandrydding og forskning på mikroplast.

Seileglede står også sentralt, og seilingen symboliserer selvsagt også bærekraft. De bruker motor så lite som mulig og håper at de etterhvert kan bytte ut dieselmotorer med elektriske motorer og batterisystem som lader på vannturbin, vindturbin og solceller.

Det første prosjektet som skaleres

opp og realiseres er beskrevet på www.futurelab.no og har som ambisjon at alle ungdomsskoleelever i Norge skal få mulighet til å titte på mikroplast i et skikkelig stereomikroskop i løpet av 2018. Med i dette prosjektet har de IMS Group, Denton, Risør Akvarium og Risør Event, og de håper å få med en av de store nasjonale organisasjonene innen miljø og naturvern.

Når det gjelder kommersielle inntekter, vil de bl.a. komme gjennom www.futurecamp.no, som gir bedrifter mulighet til å være med på en aksjon med *In the same boat* med mulighet for positiv eksponering i sosiale medier.

Foreningen er i gang med sin virksomhet, og de har også et aksjeselskap som skal stå for kommersialisering av de prosjektene som har økonomisk bærekraft. Her håper de å innhente ytterligere kapital gjennom en emisjon. I dag arbeider 3 personer på heltid med virksomheten, men totalt er ca. 20 mennesker engasjert på ulike måter. 💧

www.inthesameboat.no

Modell Marius Bless viser fram jakke og hatt laget av norsk ull på låven i Tingvoll Økopark.

Bærekraftig mote

✍️ ANITA LAND, NORSK SENTER FOR ØKOLOGISK LANDBRUK, NORSØK

Moteskaperne Anne Cecilie Rinde og Marianne Mørck er hektet på bærekraftig produksjon av klær.

Begge viste fram klærne sine i Økouka i Møre og Romsdal i slutten av september. Før visningen på 'motemoloen' på en gammel høyløe fortalte begge om bakgrunnen for klærne de produserer.

I tillegg til merkene Mørck og Vera & William hadde Årolija Jørgensrud og Viktor Gautvik fra Krivi Vev A/S et foredrag om bruk av norsk ull i stoff til klær. Det hele foregikk i nyåpnede Tingvoll Økopark på Nordmøre.

FISKESKINN OG NATURLIG GARVING

Marianne Mørck representerte klesmerket Mørck. Det driver hun sammen med datteren Monika Mørck Hauge, som er utdannet klesdesigner. Selv har Marianne Mørck bakgrunn som skredder av ortopediske korsetter, og hun har god materialkunnskap.

Mørck baserer produksjonen på bærekraft, miljøhensyn og etiske prinsipper, som gir rammer for produksjon og materialbruk. Derfor bruker de skinn fra reinsdyr, geit og laks i klærne. De prøver å bruke skinn garverier som ligger nært og driver på en naturvennlig måte. Mye av skinnen blir garvet på Island. Ellers samarbeider Mørck med Krivi Vev på Nordmøre, der de blant annet vever tekstiler med 50 % lin og 50 % silke.

www.krivi.no
www.morck-design.com
www.verawilliam.no
www.tingvolløkopark.no

Naturlige fibre er viktige for både Mørck og Vera & William. Her er Krivi Vev en viktig alliert.

FORNYBARE FIBRE

Anne Cecilie Rinde, som står bak merket Vera & William, er opptatt av at klærne skal være produsert av naturlig fiber, det vil si fibre fra dyr og planter. Dette i motsetning til syntetiske fibre, som er fremstilt gjennom industriell polymerisasjon på samme måte som plast.

Naturfiber kan produseres med enkel og miljøvennlig teknologi. Produksjonen kan være svært bærekraftig og gi inntekter til mange folk, spesielt i utviklingsland. Dette er bakgrunn for at FN utropte 2009 til internasjonalt naturfiberår.

Eksempel på naturlige fibre er ull fra sau og hår fra dyr, som kamel og geit, storfe og kanin. I tillegg hører fibre fra silkespinnende insekters kokonger med. Vera & William bruker også fibre fra langstrakte planteceller, altså fra stammer og stengler, fra blad og frukt eller fra bomull, kapok og myrull.

VIKINGULL

Norsk ull er en råvare som burde tas bedre vare på. Gjennom flere prosjekter og samarbeid med norske designere jobber Krivi Vev for å gjøre noe med dette. Blant annet har Krivi Vev et prosjekt for å utvikle og designe en kolleksjon av tekstiler basert på ull fra norske saueraser. Leder for dette prosjektet er Årolija Jørgensrud. Hun forteller at den pigmenterte ullen fra de gamle sauerasene blir lite verdsatt og dårlig utnyttet i dag.

«Med prosjektet Krivi Ull ønsker vi å bidra til økt verdiskaping i hele verdikjeden ved å lage lokalt forankrede tekstiler med kortreist og miljømerket norsk ull. Hovedmålet vårt er å lage vakre og varige tekstiler til bekledning, interiør og små tekstiler», forteller Jørgensrud.

På visningen i Tingvoll Økopark hadde Krivi Ull med en jakke og hatt, designet i norsk ull av norske designerstudenter. 🔥

Nordic Black Theatre 25 år

✍ JANNIKE ØSTERVOLD 📷 NORDIC BLACK THEATRE

Nordic Black Theatre er Norges viktigste arena for flerkulturell scenekunst – med et fulltids utdannelsesstilbud for flerkulturelle skuespillere, en rik flora av teaterforestillinger, musikk og dans og tilbud for barn, ungdommer og voksne

Det spraker av energi hos Nordic Black Theatre – som 25-åring har teateret både tyngde og kraft til å markere seg i det norske scenelandskapet.

Gjennom teaterskolen Nordic Black Xpress sørger

Nordic Black Theatre for å utvikle flerkulturelle skuespillere, som spiller mangfoldet i dagens Norge og finner veien til scener over hele landet. Utdanningen er to-årig og gratis, og deltakerne får stipend. Skolen er støttet av Norsk Kulturråd. Til høsten reiser NBX til Marokko for å jobbe med teaterstudenter i Rabat.

Teaterskolen setter opp forestillinger som vises på Cafeteatret i Hollendergata i Oslo, som er den nåværende scenen til Nordic Black Theatre. Cafeteatret ligger i et bygg i nyrenessansestil fra 1895, som tidligere har vært metodistkirke. Huset har balkong og scene, kjøkken og bar med alle rettigheter, og akustikken er glimrende. Lokalene er pusset opp, og det er mulig å leie dem for arrangementer, som møter, bryllup, julebord eller konserter, men det er lurt å være tidlig ute med bestillingen, for lokalene

er populære, og det foregår noe der nesten hver dag.

Jubileumsforestillingen *I AM NINA* om Nina Simone, med musikk, dans og teater, har vært en kjempesuksess med utsolgte hus. I februar 2018 har de gjestetpill på Operaen med *56 Hope Road Revisited*. Stykket handler om huset til Bob Marley, som døde for 36 år siden. Han ble 36 år gammel.

Kunstnerisk leder, Cliff A. Moustache, sier: «Å drømme er ikke nok. Å realisere drømmen sammen med andre er det vakreste jeg vet om.»

Nordic Black Theatre er en selveien- de teaterstiftelse etablert i 1992. Stiftelsen ledes av Cliff Moustache (kunstnerisk leder) og Jarl Solberg (administrativ leder). Cultura Bank har vært med på å finansiere teaterbåten Innvik i 2001 og senere også Cafeteatret. www.nordicblacktheatre.no

Fremja fremmer individenes mål og drømmer

✍ JANNIKE ØSTERVOLD 📷 FREMJA A/S

Fremja A/S har i løpet av to år bygget opp et tilbud av omsorgsboliger for psykisk utviklingshemmede i Oslo-området, inspirert av det sosialterapeutiske og helsepedagogiske arbeidet i Järna i Sverige. Da Fremja i august 2017 fikk en rammeavtale med Oslo kommune, var det en stor begivenhet, og dette betyr at de nå står på listen over godkjente omsorgsboligtilbud som brukerne i Oslo fritt kan velge mellom.

Joseph Lillo-Stenberg er daglig leder i Fremja AS, datterselskap av svenske Fremja AB. Han stiller villig opp til intervju når Pengevirke spør om vi kan få lov til å presentere Fremja som månedens kunde i november. Joseph har sammen med sosialterapeut Frode Wendelboe og sosialpedagog Erlend Hagen utviklet det første antroposofisk inspirerte heldøgns omsorgsboligtilbudet i Oslo.

Alle tre har gått på Steinerskolen som barn, og de har arbeidserfaring fra helsepedagogisk Rudolf Steinerskole, senere Ljabruskolen. Den antroposofis-

ke impulsen er til stede som inspirasjon i arbeidet deres, men de er samtidig veldig bevisste på ikke å være dogmatiske. De velger å kalle beboerne for hovedpersonene sine og unngår ordet 'brukere'.

«Det gir våre ansatte en klar følelse av hva vi jobber med, begrepet hovedperson setter de menneskene vi jobber med i sentrum for virksomheten», sier Joseph.

Det startet i Sverige for 6–7 år siden, da Frode Wendelboe fikk spørsmål om han kunne hjelpe til med å lage et boligtilbud for en gutt som kommunen ikke hadde klart å finne et godt tilbud til. Det ble vellykket og ble starten på Främja AB, som etter hvert er blitt utvidet til rundt 70 heldøgns plasser i Sverige. Eller egentlig startet det kanskje allerede på Olsby, leirskolestedet til Kristensamfunnet, der de i ungdomsårene fikk øve seg på å ta ansvar innenfor trygge rammer, under veiledning av presten Sven-Åke Lorentsson. Gjennom frivillig arbeid lærte de mye om hvordan de kunne tilrettelegge for at andre kunne få vokse og utfolde seg, uten å presse dem. Joseph sier det så fint: «Hvis du vil ha en plante til å vokse, kan du gjødsle og vanne den, rydde bort hindringer for solen – men du kan ikke dra den opp av jorden.» Erfaringene fra Olsby har sammen med arbeidet ved Ljabruskolen vært med på å gi et godt grunnlag for arbeidet i Fremja.

Det er en kjempeprosess å komme gjennom en offentlig anskaffelse,

forteller Joseph. «Vi skrev et par tilbud, men fikk beskjed om at vi ikke hadde kompetanse og var kvalifiserte nok.»

Men de ga seg ikke, og skjønte etter hvert hva som skulle til for å skrive et tilbud som møtte kravene. En dag ble det lagt ut et anbud hvor det sto at foreldrene ønsket at dette barnet skulle få et tilbud med antroposofisk tilnærming, og det skulle være i Oslo-området. Forespørselen var som skreddersydd for Fremja.

«Vi tenkte at dette er vår sjanse – nå eller aldri», sier Joseph.

Det ble lagt ned mange arbeidstimer i å skrive et gjennomarbeidet tilbudsdokument, og etter noen forhandlingsrunder vant de anbudet.

Etter at det gikk veldig bra med den første, ble det lettere å få flere avtaler. De leide det første huset, fikk 2 personer inn der – så kom det en sak til – og etter hvert fikk de mer kompetanse på å skrive tilbud, og virksomheten fortsatte å vokse. «Nå er vi 13 hovedpersoner i Norge, i Oslo, og ca. 25 ansatte», forteller Joseph.

FLEKSIBILITET OG NYTENKNING

«Fremja kommer fra ordet 'fremme' – og grunnvisjonen er at vi vil fremme individenes mål og drømmer. Fremja som metode og forretningside forsøker å svare på de forespørselene som kommer», sier Joseph.

Han forteller at da de startet i Göteborg, var det fordi det kom en hovedperson som ingen fikk til å fungere.

Fremja vil gjøre verdenen til hovedpersonene litt større og tar dem gjerne med på turer, både ut i naturen og på besøk til de andre boligene.

En av hovedpersonene til Fremja ser på utsikten over Oslo fra verandaen i boligen.

Så spurte de hovedpersonen hva han var mest interessert i – det var TRIKK. I Stockholm var det ikke trikk, men det var det i Göteborg. Nå bor han i en leilighet i Göteborg, rett ved siden av trikken.

«Vi skreddersyr, vi våger å tenke nytt», sier Joseph og fortsetter: «Den tredje hovedpersonen vi fikk i Norge viste seg å være utrolig opptatt av Sverige, og da kunne vi la ham komme på besøk til Stockholm og Göteborg og møte folk der. For mange består verden kanskje bare av dagtilbudet, boligen og den aller nærmeste familie. Vi ønsker å gjøre verdenen til hovedpersonene litt større.»

På spørsmål om de også har tilbud på dagtid, svarer Joseph: «De fleste går på skole og så senere på dagsenter. I all hovedsak er vi et forsterket hjem. Men vi har også en som ikke hadde noe dagtilbud, så da laget vi et. Vi hadde først tenkt å ha et lite drivhus og hønsehus for å produsere litt egg for salg, med en sosial og økologisk historie. Men denne

gutten syntes det var mest interessant med kontorarbeid, så nå hjelper han til med å scanne inn kvitteringer til regnskapet vårt, sammen med en medarbeider. Han er kjempeflink. Han hadde andre drømmer og visjoner enn oss – og da kommer de først i rekken.»

HVERDAGEN I BOLIGENE

Joseph forteller om det sosiale fellesskapet, som er en del av den sosialterapeutiske arbeidsmetoden: «Vårt mål er alltid at de skal ha et tilbud om sosialt fellesskap, men at de skal kunne trekke seg tilbake hvis de ønsker det. Vi har søndagsmiddager i den ene boligen vår, vi er opptatt av ikke å presse noen inn i noe, men at de ønsker å delta selv. Og det fungerer veldig bra. Vi besøker hverandre mellom boligene. Man bor sammen, lever sammen, det er felles måltider der personalet og hovedpersonene spiser sammen og spiser samme mat. For meg er sosialterapi common sense.

Vi handler – hvis vi kan – alltid øko-

logisk mat. Men hvis vi har en hovedpersonen som f.eks. vil ha laktosefri melk, så kjøper vi den, selv om den ikke er økologisk. Vi er opptatt av estetikk, prøver å unngå plastkopper og tallerkener, lar det heller bli knust en kopp i ny og ne. Vi føler oss som en del av det antroposofiske miljøet, særlig gjennom tilknytningen til Ljabruskolen, som var vårt startpunkt. Vi kommer ofte tilbake til spørsmålet om det er vi som gjør noe for hovedpersonene eller de som gjør noe for oss. De tilbyr oss jo å lære veldig mye om oss selv ved å jobbe med dem.»

SØKER NY BOLIG OG NYE INVESTORER

Fremja har planer om å åpne en ny bolig med 2–3 plasser og regner med at de må finne et passende hus i det vanlige boligmarkedet. For å kunne utvide trenger Fremja mer egenkapital, og de ser seg derfor om etter nye investorer, eller eventuelt langtidsleie av en passende eiendom.

Fremja.no

Herfra gårdsmat og matkultursenter

Lilly og katten Katusja

✍ Pengevirke 📷 Gry Aalde

Familien på fire flyttet på landet for å gjøre alvor av drømmen om å starte eget hønseri med frittgående høns på grasbeite. Mye tid, penger og krefter har gått med til å rehabilitere eiendommen, men de har et langsiktig perspektiv og lærer mye underveis.

Familien bak Herfra gårdsmat og matkultursenter gjorde som så mange andre: De brukte søkeordet «småbruk» på Finn.no. Først mest for moro skyld, men da den nedlagte husmannsplassen Kristofferbråtan på Sokna ble lagt ut for salg, ble det alvor ...

Gry Aalde og Erik Røed, med døtrene Ebba (10) og Lilly (6), tok skrittet ut av storbyen og bosatte seg på bygda.

«Vi hadde et ønske om å la barna få et nærmere forhold til natur og dyr og samtidig gjøre mer av det vi hadde gjort på hobbybasis tidligere», forteller Erik. «Vi holdt villahøns i Oslo og hadde lyst til å se om det gikk an å bygge ut et småskala hønseri, hvor hønene levde hele sommerhalvåret ute på fritt grasbeite.»

MANGE UTFORDRINGER OG MYE ARBEID

Utfordringene stod i kø: Det gamle tømmerhuset var ikke beboelig for andre enn stokkmaur, og det meste av eiendommen bar preg av tiår med neglisjering.

«Det er vel egentlig best å ikke vite hva det innebærer å gyve løs på et slikt prosjekt». Erik forteller at de satte i gang full sanering av tømmerhuset og brukte det meste av egenkapitalen på å gjøre det beboelig igjen, med en nyluftet etasje og nytt tak. Deretter stod det et tilbygg på 160 kvadratmeter for tur, hvorav snaue halvparten var satt av til et produksjonskjøkken for gårdsmat og matkursvirksomhet.

«Det var nå vi kom i kontakt med Cultura Bank. Det var veldig bra for oss å møte en långiver som både var interessert i hvordan vi ville disponere denne eiendommen og som også hadde kunnskaper om byggemetoder og materialbruk.»

VALGTE Å BYGGE AKTIVHUS

Familien hadde da allerede fått tegnet prosjektet av arkitekt Frederica Miller i Gaia Nesodden, og ved nyttårsleite vil det meste være ferdigstilt. Huset er et såkalt 'aktivhus', hvor balansert ventilasjon er nødvendig og hvor vegger og tak er diffusjonsåpne. Veggisolasjonen er innblåst trefiber, samtidig som man har forsøkt å finne krysningspunktet mellom tradisjonshåndverk og moderne uttrykk.

«Og uten at det skulle bli helt vilt kostbart», ler Erik. «Det er ikke til å unnså at miljømaterialer kan gjøre huset dyrt.»

Selv om det koster like mye å bygge på landsbygda som i byen, er boligmarkedet et annet.

«Men vi bygger med langsiktig perspektiv, så det går nok bra», sier Gry.

DYRKER MANGFOLDET

Fra å være en sovende idyll er nå Herfragården et yrende virvar av dyr og grønnsaksproduksjon. Her går to nordlandsheser, 15 sauer, 150 høns og ender og en halv million honningbier på jobb hver eneste dag. Til våren kommer også 25 griser

til, i samarbeid med Kjetil på nabosmåbruket Nilsebråtan.

«Vi kommer nok alltid til å være definert som innflyttere og byfolk her på Sokna», forteller Erik. «Vi mener at vi har noe å tilføre miljøet her, nemlig en tro på at helhetstenkning i det lange løp trumfer monokultur og snevre rammer. Vi har også fått kjenne på at rovdyra tar for seg av husdyra vi forsøker å ha inntekt på, i første omgang er det hønehauken som har likt matfatet vi har plassert her. Men i april var det bjørnelort bare noen hundre meter herfra, og i juni tok en streifende ulv livet av en reveunge. Men vi kan ikke drive gård og produsere matprodukter og samtidig mene at biologi stinker ... Vi må heller bli flinkere og smartere!»

BYGGER MILJØHUS TIL GLADE HØNS

Erik forteller at de har fått tilskudd av Innovasjon Norge til prosjektet *Flokkstore hønehus*, til å bygge en prototype på et miljøhus for høns. Her er de i et fantastisk samarbeid med MMW arkitekter, med Magne Magler Wiggen i spissen. De

står bak Havnepromenaden i Oslo, og du husker kanskje også Frosken på Tullinløkka?

Herfra selger egg og honning i typiske økomatbutikker i Oslo og får gode tilbakemeldinger fra kundene.

«Vår signatur er at alle eggene i pakken har forskjellig farge, og det ligger også ved en praktfull hanefjær, som en påminnelse om at også egg, høner og haner tilhører en fargerik og spennende type husdyr. Høns er utpregede flokkdyr, men likevel med masse personlighet og individualisme. Bedre egg enn fra hønsene som beiter på enga får du ikke!»

Facebookside: Herfra og instagram: byfolkaherfra

Du kan også følge Herfragården i matmagasinet NORD, der Erik Røed har en fast kommentarspalte om matrelaterte spørsmål, knyttet opp mot etiske problemstillinger, bærekraft etc.

Juletrehogst på Herfragården.

Erik og bukken Salix.

Høna Lola på besøk.

Den første vinteren på Herfragården.

Nytt fra Cultura Bank

Cultura Bank på topp i Etisk Bankguide 2017

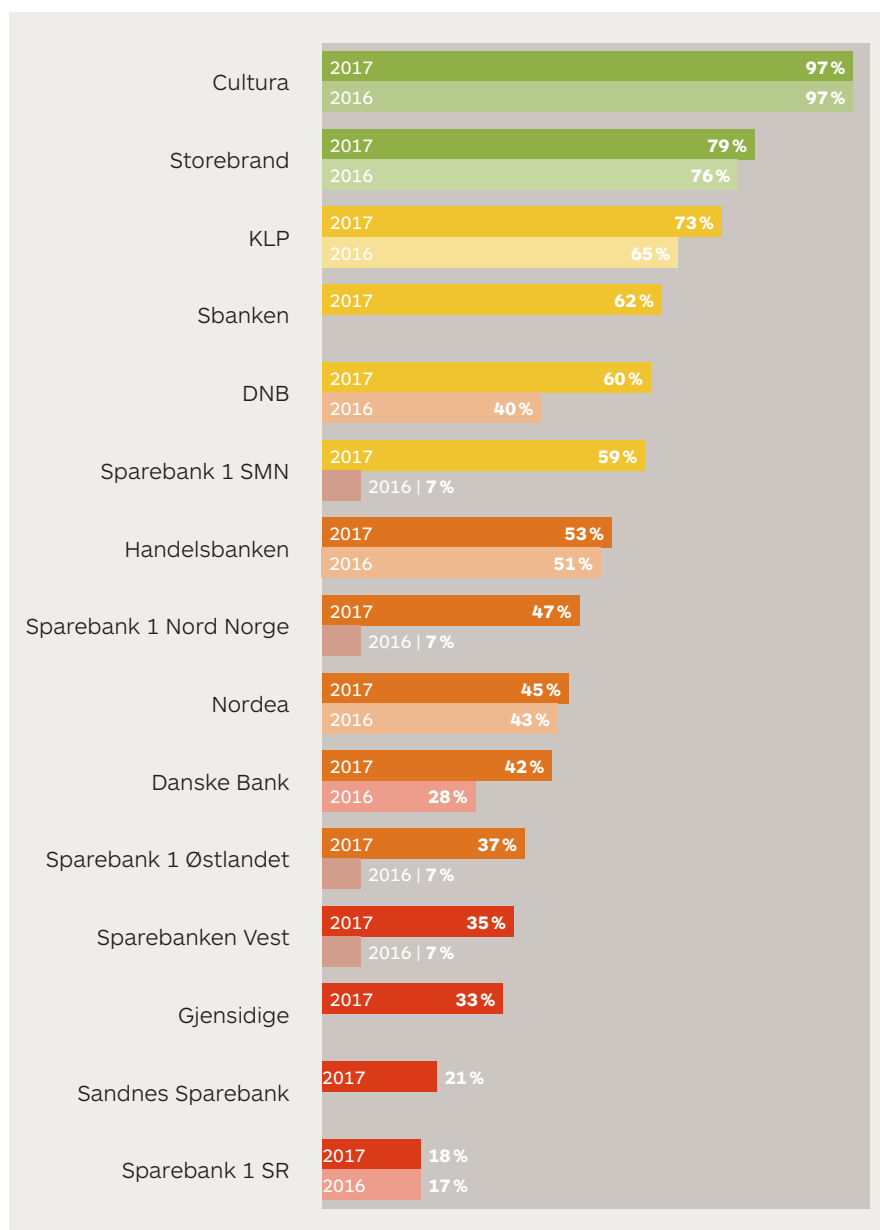
Etisk bankguide er en undersøkelse der Framtiden i våre hender og Forbrukerrådet har gjennomgått norske bankers retningslinjer, krav og policy-dokumenter når det gjelder samfunnsansvar, etikk og miljø. Årets undersøkelse er den andre i rekken. Også i år kom Cultura Bank på en klar førsteplass.

8. november ble resultatene av Etisk Bankguide 2017 offentliggjort. Det var tydelig at flere av bankene hadde gjort en innsats for å forbedre resultatene fra i fjor. I år er det dessuten kommet med tre nye banker, Sbanken (tidligere Skandiabanken), Gjensidige og Sandnes Sparebank.

Rekkefølgen i toppen er uendret. Cultura Bank kom best ut i år også, med 97 av 100 mulige poeng – det samme som i fjor. På andreplass kom Storebrand, som har forbedret seg fra 76 til 79 poeng, og på tredje plass KLP, som har klatret fra 65 til 73.

Cultura Bank praktiserer som eneste bank i Norge offentliggjøring av hvilke bedrifter og organisasjoner som har fått lån, og vi har 100 % innskuddsdekning for utlånene. Banken har pålagt seg selv sterke begrensninger i hvordan overskuddslikviditeten kan plasseres. Cultura Bank er ikke aktiv i utlandet og investerer ikke i verdipapirer i spekulasjonsøyemed.

www.etiskbankguide.no

FLOKK folkefinansiering

Siden dette nummeret av Pengevirke har tema *Gaver og gavepenger* er anledningen perfekt til å lansere Cultura Bank og Cultura Gavefonds nye plattform for folkefinansiering (crowdfunding), som vi har kalt FLOKK. At mennesker går sammen om å spleise på noe de gjerne vil få til er jo ikke noe nytt, men det er blitt enklere å gjennomføre et spleiselag med de nye tekniske løsningene.

Prosjektene som publiseres på FLOKK skal være innenfor det naturlige virkeområdet for Cultura Bank og Cultura Gavefond, det vil si prosjekter som har positive effekter for mennesker og/eller miljøet.

Når dette skrives, er vi nesten klare til å sette i gang, og vi krysser fingrene for at alt skal være på plass til Pengevirke kommer ut til kundene våre i midten av desember. Detaljer om hvordan du skal gå frem hvis du ønsker å få folkefinansiering til et prosjekt eller hvordan du kan støtte et prosjekt finnes på culturaflokk.no.

Les mer på www.culturaflokk.no

Banking on Values Day – åpen dag 2. november

2. november markerte Cultura Bank den årlige Banking on Values Day, som alle medlemsbankene i Global Alliance for Banking on Values (GABV) oppfordres til å være med på. Dagen ble feiret med åpent hus, utvidet åpningstid og lansering av Cultura Banks nye miljøboliglånskonsept.

De fremmøtte fikk blant annet servert kake og eplesaft fra Cultura-kundene Godt Brød og Epleslang. Det var over 40 påmeldte, så det var ikke en ledig stol å oppdrive i Culturas møtelokale.

Banksjef Kjell Fredrik Løvold innledet med å ønske velkommen og fortelle om noe av det som skiller Cultura Bank fra de andre bankene i Norge. For det første ligger det i formålsparagrafen at utlånsvirksomheten skal ha en positiv samfunnsmessig effekt. Unikt er det også at banken praktiserer åpenhet gjennom å avtale med utlånskundene at banken får lov til å offentliggjøre at virksomheten har fått lån. Åpenhetsprinsippet gjør at kundene kan se at det er sammenheng mellom 'walking' og 'talking'. Åpenhet er en av grunnverdiene i GABV.

Banksjef Løvold overlot ordet til Mathias Bertram fra utlånsavdelingen i Cultura Bank. Han har hatt ansvar for å utarbeide det nye poengberegningssystemet for miljøboliglån. Mathias fortalte om prosessen som har ledet frem til dagens konsept. Det er kompliserte sammenhenger, for man skal også se på miljø- og klimaeffektene i et livsløpsperspektiv. «Alt henger sammen med alt» kunne ha vært slagordet for miljøboliger, sa Mathias, som har brukt store deler av det siste året til å sette seg inn i alt som har med miljøbolig å gjøre. Han kunne fortelle at Cultura Bank nå har finansiert ca. 40 miljøboliger, deriblant flere i Hurdal Økolandsby.

En av fagpersonene som har hjulpet til med Cultura Banks miljøboligprosjekt er arkitekt Chris Butters, som var neste mann på talerlisten. Han mente at det egentlig ikke hadde skjedd så mye nytt siden 70-tallet, da de første miljøhusene ble bygget, men den store forskjellen er at miljøvennlig bygging nå står høyt på agendaen og engasjerer et mye bredere lag av befolkningen. Han fremholdt at et kriterium som er viktig på alle måter fra et miljøsynspunkt er størrelsen på boligen og at materialbruken trenger like mye fokus som energiforbruk, på grunn av innebygget energi i materialene. Spesielt bør man kutte ned på bruken av betong og stål.

Chris Butters har skrevet en rekke bøker, blant annet *Fra passivhus til sunne hus*.

Se video fra Banking on Values day i Cultura Bank på www.cultura.no/arkiv/6551

Arkitekt Chris Butters. Foto: Kulturme glerne.

Vi gratulerer vinnerne av Matprisen 2017

Cultura Bank er også i 2017 en av sponsorene for Matprisen, som ble delt ut for fjerde år på rad. Prisen skal hedre de som er med på å øke forbruket og produksjon av økologisk og bærekraftig mat, og ikke minst de som serverer bærekraftige måltider. Erstatt med:

Ved prisutdelingen på Vippra, den 13. november, hadde Jannike Østervold fra Cultura Bank, sammen med Elise Matilde Lund fra juryen, gleden av å kunne dele ut prisen til årets forskningsformidler. Den gikk til nettstedet Agropub, som eies og driftes av Norsk senter for økologisk landbruk, NORSØK.

Fra juryens begrunnelse heter det: Agropub – Stedet der forskeren, studenten, bonden eller den landbruksinteresserte nerden møtes. På Agropub formidles vitenskapelig materiale i en tilforlatelig og visuell attraktiv drakt. Årets vinner er den sårt behøvde kunnskapsbasen for økologiske produksjonsmetoder under norske forhold, formidlet på en måte som alle kan forstå og hele Norge trenger.

Det ble delt ut i alt 8 priser, og vinnerne var:

Årets forskningsformidler:	Agropub
Barne og ungdomsprisen:	Grønn barneby Trondheim
Årets blogger:	Gry Hammer / Fra jord til bord
Utfordrerprisen:	Norges sjømatråd
Årets kjøkken:	Lysverket
Debioprisen:	De Godeste
Årets produsent:	Indre Oslo matforedling
Matprisen:	Heidi Bjerkan

Glade prisvinnere fra Agropub – Anita Land og Grete Lene Serikstad.

Foto: Joachim Sollerman

Sisse-Maria med T-skjorte og bærenett.
Foto: Stian Torstenson.

Cultura T-skjorter og bærenett

I anledning 20-årsjubileet vårt har vi trykket opp en del T-skjorter og bærenett, som vi gir bort så langt lageret rekker til gamle og nye kunder som kommer innom hos oss i Holbergs gate 1.

Les mer om miljøboliglån

I forbindelse med at det er laget et oppdatert poengberegningssystem for en boligs miljøkvaliteter er det også laget en brosjyre med informasjon om hvilke kriterier som vektlegges. Du finner mer informasjon om miljøbolig og hvordan du kan søke om miljøboliglån på cultura.no/miljobolig

Nytt om våre kunder

Epleslang – et godt eksempel

The Capital Institute står bak nettstedet *Field Guide to a regenerative Economy*, der de deler historier om prosjekter som bidrar til en bærekraftig omstilling av økonomien. Gjennom organisasjonen Global Alliance for Banking on Values fikk Cultura Bank spørsmål om vi hadde noen aktuelle prosjekter for *The Field Guide*, som gjerne ville ha med noen prosjekter fra Europa. Vi foreslo at de skulle skrive om Epleslang – og det gjorde de. Det ble en kjempefin artikkel om et prosjekt som vi er glade for å ha blant kundene våre.

www.fieldguide.capitalinstitute.org/epleslang.html

Foto: Wanda Nordstrøm

Miljøpris til Tove og Espen Seierstad

Vi gratulerer Tove og Espen Seierstad med Vestvågøy kommunes miljøpris, for arbeidet med kretsløpshuset, som ble presentert i Pengevirke 2/2017. Tildelingen ble begrunnet slik:

«Vinnerne av årets miljøpris representerer ulike tiltak og prosjekter som på hver sin måte gir og har gitt miljørelaterte resultater. Kretsløpshuset oppfyller i stor grad miljøprisens kriterier. Bygget og kretsløpstanken representerer noe nytt, og de har lagt ned stor innsats over lang tid for å få realisert huset som sto ferdigstilt i januar 2015. Kretsløpshuset vil bidra til reduksjon av klimagasser og forurensning. Tove og Espen Seierstads holdninger til miljøriktig forbruk, innkjøp og håndtering av avfall bør være til inspirasjon for resten av kommunens innbyggere.»

Foto: Scott Gilmour

Årbok for norske økosamfunn

Norske Økosamfunns Forening har laget en oppdatert utgave av sin årbok med oversikt over etablerte og planlagte økosamfunn i Norge. Den kan lastes ned fra okosamfunn.no. På nettstedet finnes også mye nyttig informasjon og lenker andre informasjonskilder, blant annet 'Ecovillage manuals'. Foreningens formål er å utvikle og tilrettelegge for å skape en bærekraftig utvikling gjennom å støtte virkeliggjøring av økosamfunn, økolandsby og økotun eller andre tiltak som kan fremme en mer økologisk eller helhetlig livsform og verdier som er i tråd med en slik målsetting.

www.okosamfunn.no

Boligtun i Økolandsbyen i Hurdal. Foto: Cultura Bank

Gratulasjon til Berit Bjerkem

Bonde og kulturarbeider Berit Bjerkem fra Steinkjer er tildelt Kongens fortjenstmedalje. Hun har lagt ned et stort arbeid for å bevare gamle klestradisjoner og teknikker og har blant annet gjort rekonstruksjoner av både kvinne- og mannsbunader. Hun har laget sin egen arbeidsplass på Bunadburet på Øver-Bjerkem i Steinkjer kommune, der hun produserer og selger bunader fra Nord-Trøndelag. Hun arrangerer også bunadkurs. Et tips for den som går i giftetanker: På Bunadburet kan du leie brudebrud med krone så du kan se ut som en kronebrud fra Nord-Trøndelag i begynnelsen av 1800-tallet.

www.bjerkem.com

Berit og Jakob Bjerkem. Foto: Heidi Fossnes Magasinet BUNAD

De bekjemper sosial ekskludering

✍ GABV 📷 CRÉDIT COOPÉRATIF

Den franske Groupe SOS er kunde i den etiske andelsbanken Crédit Coopératif og har etter 33 år vokst seg til en tungveker blant sosiale entreprenører.

I 1984 grunnla Jean-Marc Borellow SOS Drogue International, som senere skulle bli Groupe SOS. Det var en nystartet forening, som utviklet programmer for narkotikamisbrukere og hjalp dem i kampen mot avhengighet. Ett år senere ble SOS Habitat et Soins (Bolig og Behandling) lansert for å møte den voksende HIV-epidemien. Ni år senere ble SOS Insertions et Alternatives (Innslusing og Alternativ) skapt for å hindre sosial ekskludering. De tre organisasjonene eksisterte først uavhengig av hverandre, men slo seg senere sammen og dannet

Groupe SOS. Dermed utviklet sammenslutningen seg til et helhetsorientert pleietilbud, som skulle hjelpe folk til å unnsnippe sosial ekskludering. I dag består foreningen av 44 sosiale virksomheter og allmenntilgittige foreninger, som er aktive i hele Frankrike samt 35 andre land.

GRUPPENS OMFATTENDE SAMFUNNSPÅVIRK- NING

Groupe SOS har hele tiden arbeidet ut fra samme filosofi, og foreningens formål er fortsatt å oppfylle grunnleggende samfunnsmessige behov, som meningsfull aktivitet, helse, utdanning, bolig og eldreomsorg. På disse områdene yter de støtte til mennesker som befinner seg i en utsatt situasjon økonomisk eller sosialt.

*Hjelp til å komme inn
på arbeidsmarkedet;
Groupe SOS*

Solidaritet – internasjonalt arbeid i Afghanistan;
Groupe SOS

I dag er 10 000 mennesker engasjert i de 44 sosiale virksomhetene og allmennnyttige foreningene til Groupe SOS. De administrerer omkring 300 lokaliteter, som blant annet omfatter sykehus, barnehager, pleiehjem, utdannelses tilbud for mindreårige, sosial boligbygging samt integrasjonstiltak for mennesker med handicap. Bare i 2011 fikk mer enn én million mennesker støtte og hjelp.

ET LYKKELIG SAMARBEID

«Som sosial entreprenør deler Crédit Coopératif verdier med Groupe SOS. Det er verdier som høy grad av transparens, solidaritet og respekt for mennesket. De deler et grunnleggende engasjement for å skape et mere rettferdig samfunn.» Det forklarer Sarah Burgaud, som er prosjektleder for Groupe SOS. «Crédit Coopératif har støttet både våre store strukturelle prosjekter og de mindre organisasjonene i gruppen vår. Og fordi Crédit Coopératif har filialer i hele Frankrike kan vi nå dem fra alle våre aktiviteter i de 17 franske regionene.»

Benoît Bossut, kundeansvarlig hos Crédit Coopératif, er utrolig glad for at banken kan støtte en kunde som Groupe SOS, som etterhvert har utviklet seg til en innflytelsesrik aktør blant de sosiale entreprenørene. «Vår kjernevirksomhet skiller oss fundamentalt fra andre banker. Vår lange historie og samarbeidet med sosiale entreprenører og foreninger gjør at vi vet hvilke behov denne kundegruppen har. Og vi drar gjensidig nytte av hverandres kunnskaper – vi kjenner Groupe SOS' problemstillinger, og de kjenner våre begrensninger som bank», sier Benoît.

Global Alliance for Banking on Values (GABV)

Et internasjonalt nettverk av verdibaserte banker. I dag er det 43 banker fra seks kontinenter i nettverket. Alle arbeider for å finne bærekraftige løsninger på globale problemer.

Crédit Coopératif er kooperativ bank, som i mer enn hundre år har vært aktiv i bevegelsen for en mer sosial økonomi. Dermed var Crédit Coopératif blant pionerene innenfor solidaritetsbasert bankdrift, og de er den banken i Frankrike som har størst utvalg av etiske og solidaritetsbaserte bank- og investeringsprodukter.

I tillegg er Crédit Coopératif spesialist på å hjelpe med oppstart og utvikling av kooperativer, organisasjoner, små virksomheter og interesseorganisasjoner.

Les mer på: www.credit-cooperatif.coop

Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar

Albert Schweitzer

✍ PROFESSOR OVE JAKOBSEN, SENTER FOR ØKOLOGISK ØKONOMI OG ETIKK, NORD UNIVERSITET

INNLEDNING

Albert Schweitzer er relevant og interessant i relasjon til utvikling av miljø- og samfunnsansvarlig økonomi på grunn av hans dyptgripende forståelse for de utfordringene det moderne samfunn sto overfor. Oppsplitting og spesialisering hadde ført sivilisasjonen inn i et blindspor. For å endre kursen var det nødvendig med en utvidelse av menneskets bevissthet i tid og rom. Gjennom en filosofisk begrunnelse for prinsippet om 'ærefrykt for livet' la Schweitzer grunnlaget for en ny forståelse av sammenhengen mellom individ, økonomi, samfunn og natur. Ved å forene de uegennyttige og egoistiske kreftene i mennesket ga han rom for størst mulig grad av selvutfoldelse innenfor en levende natur og kultur.

For å unngå en patologisk forstyrrelse av samfunnsutviklingen, argumenterte Schweitzer for at det var nødvendig å forankre alle handlinger i en helhetlig teori om virkeligheten. Gjennom arbeidet med en optimistisk etikk, der troen på enkeltmenneskets muligheter sto sentralt, brøt han med samtidens kul-

turpessimisme. Schweitzers fullstendig kompromissløse arbeid for å skape en bedre verden var forankret i en grunnleggende ærefrykt for alt liv.

Kjernen i Schweitzers etikk er at tanke og handling forenes i en dypere forståelse av at alt liv henger sammen og har en iboende verdi. Viljen til liv er kjernen i hans etikk og omfatter ikke bare jegets vilje til liv, men også erkjennelsen av at alle former for liv har egenverdi, individuelt og som integrerte deler i større helheter. Som en forlenget av denne tankerekken etterlyser han mer plass til individuell og kollektiv, kulturell utvikling, og mer fokus på å utvikle evnen til å se utover landegrenser og tenke globalt.

ÆREFRYKT FOR LIVET

Samfunnsutviklingen kan bare forstås dersom den ses i sammenheng med den rådende virkelighetsoppfatningen. For å gjennomføre konkrete endringer var det derfor nødvendig å rekonstruere de tanker og ideer menneskene har om den verden de lever i. Han påpekte blant annet at tendensen til å etablere stadig større organisasjoner og bedrifter styrt gjennom et økende antall regler og systemer førte til tap av både mening og sammenheng. Forklaringen var at denne utviklingen var i utakt med virkeligheten.

At naturen kjennetegnes av et integrert samspill mellom ulike livsformer, der viljen til liv fører til en stadig fornyelse, begrunnet Schweitzer både ved å vise til evolusjonær nødvendighet og til at det er et dypt forankret, spiritielt fenomen i hele universet. Han konkluderte med at menneskene derfor burde utvikle et moralsk fundament for samfunnsutviklingen, som var basert på viljen til liv. En av de viktigste endringene var at egosentriske tendenser ble motvirket når meningen knyttes opp mot andre mennesker og alle andre

levende vesener. Når respekten for andres liv blir det høyeste prinsippet og det definerende formål, får det store konsekvenser for organiseringen av samfunnet og økonomien.

Aksepten av prinsippet om ikke å drepe eller skade noe levende var i følge Schweitzer en av de største vendepunktene i menneskehetens åndelige historie. Utviklingen av en virkelighetsoppfatning der ærefrykt for livet sto sentralt ga grobunn for kreative og modige tanker, som hadde kraft til å skape grunnleggende endringer.

I ettertiden er det mange som har påpekt at Schweitzers etikk og spesielt hans prinsipp om ærefrykt for alt liv er inspirert av indisk filosofi. Det er derfor ikke så merkelig at Schweitzer ofte referer til filosofen Arthur Schopenhauer i sine refleksjoner omkring etikk. Schopenhauers fokus på vilje til liv var sterkt inspirert av buddhistisk filosofi og livsvisdom og sto i sterk kontrast til opplysningstidens ensidige vektlegging av mekanistiske forklaringer. Schweitzer mente i tråd med denne forståelsen at det gode består i å opprettholde, fremme og forsterke livskraftene og at det å bryte ned, skade eller begrense livskraft er et onde.

SAMFUNN

I følge Schweitzer var det fire prinsipper som burde legges til grunn for samfunnsutviklingen. For det første, aksepten av 'livets enhet'. Viljen til liv ligger innbakt i alle individer, økosystemer og hele naturen. For det andre var det viktig å utvikle evnen til empati med alt liv. Empati utvikles gjennom øvelse i å oppleve fellesskapet med alle livsformer og føle seg ett med naturen som en helhet. For det tredje, for å lykkes var det viktig at menneskene bevarte sin frihet i forhold til overdreven styring fra myndigheter, bedrifter eller kirken. Friheten forutsatte også at det ble skapt

Litteratur

Albert Schweitzer
The philosophy of civilization,
Prometheus Books 1949/1987

James Brabazon (ed.)
Essential writings,
Orbis Books 2005

Marvin Meyer and Kurt Bergel
(eds.)
*Reverence for life – The ethics of
Albert Schweitzer for the twenty-
first century*
Syracuse University Press 2002

rom for refleksjon. For det fjerde, etikken skulle være motiverende og engasjerende. Den skulle åpne opp og ikke begrense og stenge igjen. Ansvar forutsetter frihet, og frihet forutsetter ansvar.

Overorganiseringen av samfunnslivet utgjorde en trussel mot det siviliserte samfunn, konsekvensen var forflatning av menneskelivet og uttørring av ideer. I følge Schweitzer hadde utviklingen gått så langt at menneskene var i ferd med å bli så dominert av regler og systemer at de sto i fare for å miste identitet og personlighet. Friheten sto i fare når stadig flere aksepterte at andre definerte rammene for deres liv.

ØKONOMI

For å skape positiv samfunnsutvikling mente Schweitzer at økonomien hadde en viktig funksjon, den skulle bidra til å skape mening og sammenheng. Det er med andre ord en iboende allianse mellom samfunnet som en helhet og dets økonomiske betingelser. Dersom økonomien førte til tap av frihet og uavhengighet, ble resultatet tap av humanistiske kvaliteter. Problemet med den vestlige økonomien var at den var svært ubalansert, den ble preget av en nærmest total dominans av materielle verdier mens den spirituelle dimensjonen nærmest var fraværende. Når arbeidet er organisert og koordinert på en måte som ensidig fremmer spesialisering og effektivisering, blir konsekvensen at spiritualiteten blir den tapende part. Konsekvensen av at arbeiderne ble så spesialiserte at de ikke lengre visste hvilken sammenheng deres arbeid inngikk i var at kreativiteten og den kunstneriske kraften ble borte. Problemet var i følge Schweitzer at når det blir for lite fokus på det hele mennesket, tørker potensialet for utvikling inn, og livskraften svekkes.

Mangelen på frihet ble forsterket av en industri som førte til at arbeiderne ble mer og mer fremmedgjorte i forhold til både samfunn og natur. Utviklingen førte også til at menneskene fikk mindre og mindre tid til utvikling av individuell og kollektiv identitet fordi det krevde en form for mental styrke og selvkontroll som det ble mindre og mindre av. I stedet for å være virksom med aktiviteter som bidro til utvikling var det en økende tendens til å søke passiv underholdning, som krevde minst mulig engasjement

og deltakelse. Ifølge Schweitzer ville økonomien fungere best dersom den var mer balansert og i tillegg bygde på prinsippet om ærefrykt for alt liv.

KUNNSKAP

Schweitzer gjenkjente den samme negative utviklingen innenfor vitenskapene, der spesialisering førte til manglende helhetsforståelse ikke bare hos den enkelte, men også i akademiet som helhet. Det var derfor viktig at undervisning på alle nivåer viste hvordan de forskjellige vitenskapsgrenene henger sammen og bidro til en dynamisk helhetsforståelse knyttet til praksis.

Utviklingen innenfor undervisning på alle nivåer forsterket tendensen til at vi mistet mer og mer av vår frihet, og dermed også en viktig del av kjernen i humaniteten. Når vi i økende grad møter hverandre som fremmede, får mekaniserte former for samhandling etter hvert status som det normale. Mer generelt vil det si at når relasjonene mellom alle former for liv går tapt, er det selve livet som står i fare. I følge Schweitzer utgjorde relasjoner mellom mennesker og mellom mennesker og alle andre livsformer selve livsnerven i samfunnsutviklingen.

KONKLUSJON

Albert Schweitzer hevdet at tiden var kommet for at pessimistiske og optimistiske tanker kunne møtes i praktisk dialog. Han lanserte ærefrykt for livet som en etikk som omfattet alt liv, mennesker, dyr, planter (og krystaller). Alle livsformer har egenverdi, og vi er ansvarlige overfor alt levende uten begrensning. Etikken skulle bidra til å utvikle menneskenes moralske karakter og skape balanse mellom materialistiske og spirituelle verdier. Hans etikk er praktisk og kan leves ut innenfor alle deler av samfunnet, ikke minst innenfor økonomien.

Ærefrykt for livet var den eneste etikk som i følge Schweitzer kunne forsvares logisk, og den overskred antroposentrisk materialisme ved at den åpnet for harmonisk samspill mellom alle livsformer. Utgangspunktet for Schweitzers moralfilosofi var at han mente at den vestlige sivilisasjonen var for nedadgående fordi den hadde mistet ærefrykten for livet.

Biografi

Albert Schweitzer (1875–1965) ble født i Alsace-Lorraine. Han studerte filosofi og teologi ved universitetet i Strasbourg fra 1893, og i 1913 disputerte han for den medisinske doktorgraden. Ved siden av filosofi, teologi og medisin studerte Schweitzer musikk. Schweitzer hadde et rikt forfatterskap, som omfattet alle de fire emneområdene. Schweitzer jobbet først som rektor ved det teologiske seminaret i St. Nicholas kirke i Strasbourg, deretter publiserte han en stor avhandling om landsmannen Johann Sebastian Bach og senere en bok om den historiske Jesus, som vakte enorm oppsikt.

Schweitzer ble tildelt Nobels fredspris i 1952, blant annet for sitt arbeide i kampen for å stanse prøvene med atomvåpen. Grunnideen i hans filosofi er respekten for alt levende. Gjennom utviklingen av etikken som han kalte 'ærefrykt for livet' forente Schweitzer de altruistiske og egoistiske krefter i mennesket.

Schweitzer ble utnevnt til æresdoktor ved en rekke europeiske og amerikanske universiteter, blant annet i Cambridge, Oxford, Tübingen og Princeton.

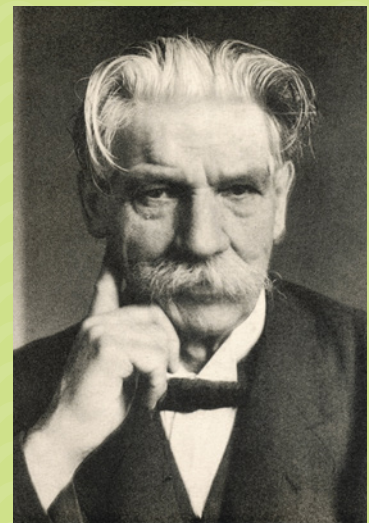

Foto: Adobe Stock

Nytt fra Cultura Gavefond

Et utvalg av prosjekter som har fått støtte i 2017

Da Pengevirke skulle lage dette temanummeret om gaver, ble Cultura Gavefond bedt om å fortelle hvilke prosjekter fondet har støttet i år. På grunn av trykkingsfristen til Pengevirke har vi ikke med resultatet av tildelingen med søknadsfrist 15. november 2017.

SØKERE TIL CULTURA GAVEFOND

Cultura Gavefond er opprettet med utgangspunkt i verdigrunnlaget som Cultura Bank bygger på og har til oppgave å støtte utviklingsoppgaver innenfor bærekraftige og samfunnsnyttige formål. I dagens situasjon har Gavefondet begrensede midler til utdeling og kan støtte konkrete tiltak med beløp i størrelsesorden 3 000–15 000 kroner. Gavefondet gir ikke midler til drift.

Søkere må i tillegg til en beskrivelse av prosjektet legge ved budsjett, finansieringsplan og spesifikasjon av søknadsbeløpet.

Søknad sendes til Cultura Gavefond c/o Cultura Bank på e-post

cultura@cultura.no

eller i brev til

Cultura Bank

**Postboks 6800 St. Olavs plass
0130 Oslo**

Søknadsfrister:

15. mars, 15. august og 15. november

LØPENDE INNSAMLINGER

I tillegg har gavefondet har organisert to løpende innsamlinger som går over hele året 2017– den ene til støtte for Alm gård, den andre til Mgetas venner, som arbeider for å bedre forholdene for skolebarn i Tanzania. Resultatet av årets innsamlinger presenteres i neste nummer av Pengevirke.

CULTURA GAVEFOND FORMIDLER GJERNE DIN JULEGAVE

I dette nummeret av Pengevirke presenterer Cultura Bank og Cultura Gavefond sin nye Crowdfundingplattform. Du finner den på culturaflokk.no. Her kan du enkelt støtte Cultura Gavefond eller en av fondets løpende innsamlinger. Du kan også gi gaver ved å bruke kontonumrene nedenfor.

- **Julegave til Alm gård** – bli med på å redusere gjeldsbelastningen for denne biologisk dynamiske gården som er omdannet fra familiegård til stiftelse (konto 1254 20 21258).
- **Julegave til Mgetas venner** – til jenteinternat og skolematprosjekter i Tanzania (konto 1254 62 29821).
- **Julegave til Cultura Gavefond**, som gjør det mulig for gavefondet å støtte flere gode prosjekter (konto 1254 05 19208).

EARTH CARE WITH ART

Initiativtakerne har som visjon å inspirere og bestyrke barns bevissthet, nysgjerrighet og ekspressive talent gjennom sang, maling med naturfarger, yoga og meditasjon. Gavefondet har gitt støtte til kjøp av musikkinstrumenter.

Hovedbasen er et hus i Kolkata, India. Prosjektet har også samlingssteder for vevernes døtre og sønner.

KLOKKEKLOVNENE

Klokkeklovnene er en nasjonal ideell organisasjon med spesialkompetanse innenfor demens og Alzheimer.

Alle grupper nordmenn, uavhengig av arv, miljø og helse kan rammes. Svært mange barn har en bestemor eller bestefar med demens. Det er vanskelig for barna å vite hvordan de skal kommunisere med dem som er rammet. Klokkeklovnene jobber hver eneste dag for å gi disse gruppene en bedre hverdag, enten de er demente, pårørende eller helsepersonell.

GLOBE ART

Globe Art har fått støtte til å delta på en konferanse i Sør Afrika og deretter reise til Nigeria for å arbeide med kunstterapi i en rehabiliteringsleir for barn og ungdommer med traumeskader etter Boko Harams terrorvirksomhet.

FORSKNING PÅ LIVSKRAFT

Alt levende er i stadig forandring. Dorian Schmidt har grunnlagt et senter for 'Bildekræftforskning' (empatisk naturiaktelse) i Tyskland og er opptatt av å utforske de kreftene som forårsaker disse forandringene. I følge ham ligger evnen til å kunne iaktta disse kreftene, forske rundt dem og bruke dem bevisst og aktivt, som et slumrende potensial i et hvert menneske. Gavefondet har gitt støtte til et seminar med Dorian Schmidt i Norge.

BIOVEIER I BYEN

Bioveier i byen (Trondheim) ønsker å engasjere store deler av befolkningen gjennom å informere om viktigheten av biologisk mangfold, som spesielt pollinerende insekter og stedegne/lokale blomsterplanter, og at dette også er avgjørende viktig for matproduksjon. Gavefondet har gitt støtte til å arrangere kurser og workshops om grønne korridorer og insektsvennlige hager.

Svartlamon barnehage vant Bioveier i byen sin hagekonkurranse for naturvennlige hager på Verdens Miljødag 7. juni 2017.

Foto: Bioveier i byen

KULTURTILTAK – CEREBRAL PARESE-FORENING

Initiativet går ut på å bringe kulturlivet nærmere til denne pasientgruppen. Istedenfor å sitte på tilskuerbenken arbeides det med aktiv deltagelse hvor alle får spille og være utøven- de. I år arbeider de med en tilrettelagt instruksjon av et norsk folkeeventyr gjennom improvisasjon og teaterlek. De som ikke ønsker å opptre er med i øvetimene.

HUMLEBO TIL KARASJOK FRIVILLIGHETSSENTRAL – SAMARBEID UNG – ELDRE

Et samarbeid mellom eldre beboere i et borettslag og barna i skolefritidsordningen i Karasjok. Sammen vil de sette opp flere humlebo og følge med på humlens liv og hvilket planteliv som humlen blir tiltrukket av.

OSLO SOUP

Et folkefinansiert prosjekt baser på modellen: *Sunday Soup Project*. Det handler om å støtte prosjekter som gjør byen bedre å leve i. Konseptet går ut på at folk betaler inngangspenger og får suppe, brød, kake og en stemme. Flere prosjekter presenterer seg, alle avgir sine stemmer, og det kåres en vinner, som får alle inngangspengene og kommer så på neste SOUP- møte og forteller hvordan det har gått. I løpet av de siste fire arrangementene har de ønsket 300 deltagere velkommen og delt ut kr 23 000 til å mikrofinansiere samfunnsprosjekter i Oslo.

Miljøvennlige gavetips

Markakalenderen 2018

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har utgitt Markakalenderen 2018, en flott julegave til turglade. 12 bilder og 12 turforslag skal inspirere til å nyte Markas gleder gleder året rundt. Kalenderen kan bestilles fra noa@noa.no, og prisen er kr 169,- for en, med rabatt hvis du bestiller flere.

Gavetips fra WWF

WWF Verdens naturfonds kalender for 2018 har bilder av dyreunger fra tolv ulike arter. Skal disse ungene ha et håp om å overleve, trenger de hjelp. For selv om en dyremor kan oppdra ungen sin, kan hun ikke redde den fra krypskyting, avskoging og klimaendringer. På 40 år har 58 prosent av verdens dyr forsvunnet. WWF jobber for at ingen flere dyr skal dø ut. Takk til deg som velger å kjøpe WWFs kalender! wwf.no/kalender

Strikk en frosk og redd regnskogen!

For 100 kr kan du bestille oppskriften på en regnskogsfrosk fra nettbutikken til Regnskogfondet. Frosken er en rødøyet trefrosk, som er å finne i regnskogen i Mellom- og Sør-Amerika, og oppskriften er laget av Arne & Carlos. Disse fargerike froskene har et veldig karakteristisk utseende, som bidrar til å beskytte dem i deres naturlige habitat. Nettbutikken har også mange andre fine gavetips for deg som vil ta vare på regnskogen og dyrene der. Du kan for eksempel bli beskyttet av en brøleape for kr 300,- og få beviset tilsendt på e-post. www.regnskog.no/no/nettbutikk

Lag ditt eget gavekort

På nettsiden til Framtiden i våre Hender kan du lage ditt eget gavekort og gi bort en opplevelse. Hvis du trenger inspirasjon, kan du velge fra en lang liste med forslag. Du kan også laste opp et bilde til kortet. Du får en lenke til det ferdige kortet på e-post og kan velge om du vil skrive det ut eller sende det elektronisk. gavekort.framtiden.no/gavekort

De tolv urbilder

✍ JANNIKE ØSTERVOLD

Jeg ble nysgjerrig da jeg hørte at Borgny og Svein Berglund hadde oversatt en bok som ble utgitt på 1950-tallet – og som visstnok handlet om astrologi. Og jeg lurte på hva som var så viktig med akkurat denne boken nå, over 60 år etter at den ble utgitt.

Forfatteren, Frits Hendrik Julius var født i 1902. Han var naturforsker, biolog og pedagog og var preget av tankegods fra Goethe og Rudolf Steiner. Dette er ikke en tradisjonell astrologibok, men han tar utgangspunkt i de 12 urbildene i dyrekretsen og beskriver ut fra dem 12 mennesketyper, inspirert av et antroposofisk menneskesyn og av fenomener i naturen.

Hvis vi bare ser på hans beskrivelse av hver av de tolv dyrekretstegnene kan de synes nærmest karikaturaktige i sin ensidighet. Men Julius bruker disse bildene til å karakterisere krefter som er virksomme i menneskene – krefter som vi alle i større eller mindre grad har i oss. Dersom vi dyrker våre ensidige tendenser, vil vi bevege oss i retning av det primitive dyrestadiet, men mennesket kan i mye større grad enn dyrene velge hva vi vil bruke kreftene våre til. Julius

reflekterer over hvordan menneskehånden kan gi, ta, brukes til skaperverk eller holde i våpen.

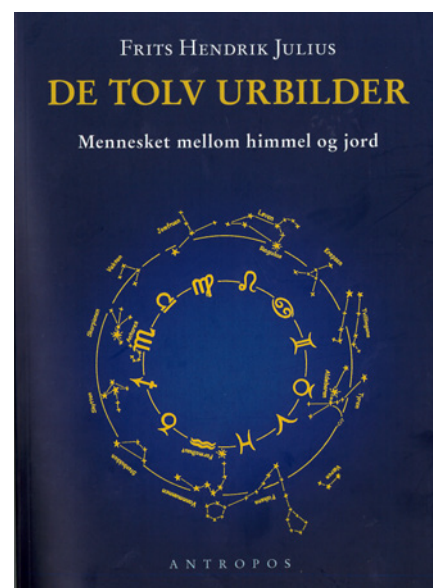
Julius uttrykker bekymring for menneskets indre liv, at vår moderne verden (allerede for 60 år siden) får oss til å miste oss selv i det ytre kaoset, fortaper oss i detaljer og mister evnen til å fordype oss og skape indre bilder.

Boken er bygget opp ved å gå ut fra solsystemet, til planteriket, dyreriket og mennesket og til det enkelte menneskets muligheter for å gjøre bevisste valg. Vi har selv ansvar for hva vi gjør ut av livet.

I motsetning til mer tradisjonelle astrologibøker, som er sterkt orientert mot enkeltpersoner og deres liv, vil Julius i denne boken oppfordre oss til å se på helheten og hvordan vi som enkeltmennesker kan samspille og utfylle hverandre og fungere i en helhetlig samfunnsorganisme.

Til forskjell fra dyrene må vi lære det meste, vi har ikke de samme instinkter og medfødte ferdigheter. Til gjengjeld er det meget stor variasjon mellom individer og individuelle egenskaper, og vi har store evner til å tilegne oss kunnskap og spesialisere oss til mange forskjellige oppgaver. Dyrene er ferdig spesialiserte fra naturens side.

Dyrekretsen består av 12 bilder. I løpet av ett år beveger solen seg i en stor sirkel på himmelen, gjennom disse. Julius setter dem opp parvis, slik at hvert tegn står sammen med sin motsats. (Stenbukk-Kreps, Vannmann-Løve, Fisk-Jomfru, Vær-Vekt, Tyr-Skorpion,

Tvilling-Skytte).

Han omtaler ett og ett av disse parene, og tydeliggjør hva som er typisk for de enkelte og derved også kontrastene mellom dem. I disse beskrivelsene gjør han bruk av bilder fra kunst og litteratur, sagn og fenomener fra dyrenes liv og eksempler fra reelle eller tenkte situasjoner i samfunnet.

Den som kjøper denne boken og forventer en lærebok i astrologi vil kanskje bli skuffet. Men den som er nysgjerrig og søkende etter å forstå mer av den menneskelige natur – og av seg selv og samfunnet vi lever i – må legge av seg sin krepseaktige trang til trygghet og hente frem sitt stenbukk-mot til å utforske et fremmed terreng.

Frits Hendrik Julius
De tolv urbilder, Mennesket mellom himmel og jord – oppgaver for en sosial fremtid
Antropos forlag 2017
ISBN 978-82-7940-134-6

99 råd til gründere!

✍ ARNE ØGAARD

Norske politikere lover at de skal satse på gründerne, de som skal gi oss noe å leve av etter oljen. Men hva kreves det for å kunne satse på noe nytt?

Maria Amelie har intervjuet 31 gründerne, som har lyktes i å nå et globalt marked. Vi får innblikk i deres visjoner, deres smertelige erfaringer og hvordan de til slutt kunne innkassere betydelige beløp, som de fleste av dem igjen bruker til å støtte og investere i nye gründerne. Boken gir innblikk i et felt som er ukjent for de fleste, og vi blir kjent med menn og mange kvinner som har fått liten plass i nyhetsmedia. Selv om en selv aldri har tenkt på å finne opp noe nytt, er dette en viktig samtidshistorie og gir

et innblikk i moderne økonomi. Folkefinansiering har bidratt til at Maria Amelie har kunnet utgi boken på eget forlag.

I Norge finnes det også gründerne som satser lokalt og nasjonalt. Disse er ikke omtalt, men selv om de vil starte en liten virksomhet basert på lokal og økologisk matproduksjon, kan det være nyttig med grunnleggende råd for gründervirksomhet. Ved gjennomlesningen slo det meg at noen mennesker må ha i seg en sterk drift til å utvikle noe nytt og eget. Hvis motivet bare er å bli rik, vil en neppe komme langt. Det må nok en sterkere inspirasjon til for å komme gjennom de mange utfordringene. Flere har vært avhengige av en velvillig innstilt ektefelle for å berge familiens økonomi i de vanskelige oppstartsårene. Innføring av borgerlønn ville gitt mange av gründerne et bedre utgangspunkt, men dette virker det ikke som om politikerne foreløpig har forstått. I boken beskrives det også sider av det norske skattesystemet som hemmer gründerutvikling.

Et første råd for deg som vil starte noe nytt er å se deg om etter et udekket behov. Er det en samfunnsoppgave du kan bidra til å løse? Eller er det i det minste noen du ikke kjenner som kan tenke seg å kjøpe produktet ditt? I en gründerprosess kan det være lurt å være flere som støtter og inspirerer hverandre, men da er det viktig at alle har like mye energi og offervilje og at de har en bevissthet om hvordan en skaper et godt arbeidsmiljø. I hvert fall bør det være en som kan produsere og en som kjenner markedet og er god til å selge. Hvis en beveger seg ut over landegrensene, er det viktig å kjenne til

kulturforskjellene. Et oppmuntrende ord fra en amerikaner betyr ikke det samme som om det kommer fra en nordmann.

Det finnes i dag antagelig mer investeringsvillig kapital enn det finnes gode ideer. Hvis du kan overbevise en investor om din ide, er det fullt mulig å finne penger. Men det finnes ulike typer investorer. Noen ønsker rask fortjeneste, og noen ønsker å overta bedriften din. Det kan være lurt å undersøke hvordan eventuelle investorer har opptrådt tidligere. En ny oppdagelse for meg er at det finnes noen som kalles engleinvestorer, det er de som gjerne hjelper nystartede virksomheter med å få på plass nok risikokapital. Mange av gründerne i denne boken er selv blitt investorer og forteller om hvilke kvaliteter de ser etter.

De fleste gründerne i denne boken har lyktes innen IT-bransjen i en tid hvor den var i rask utvikling. Hvorvidt dette vil fortsette blir spennende å se, men innen miljø- og helseteknologi er det åpenbare behov. Mange av gründerne i boken hadde både en omfattende utdanning og mye arbeidserfaring før de satset på noe eget. Det anbefales derfor å kunne et fag før en begynner på et gründerkurs. 💧

Maria Amelie
Alt eller ingenting
Puffin Forlag 2017
ISBN 9788269081602

Vær realist, krev det umulige

✍ ARNE ØGAARD

Rutger Bergman har en visjon om et samfunn med borgerlønn, 15 timers arbeidsuke og en verden uten grenser.

Å kalle dette en utopi for realister kan virke noe optimistisk, men Bergman argumenterer godt for noen av visjonene sine og har skrevet en bok med mange interessante synspunkter og eksempler. Vi trenger en visjon om et helt annet

”

Han forundres over at vi bruker våre beste unge hjerner til å finne ut hvordan folk skal klikke på en Facebook-reklame og hevder at en tredjedel av de som arbeider opplever at deres jobb ikke er særlig meningsfull.

samfunn enn vi har i dag. «... den egentlige krisa i vår tid, i min generasjon, er ikke at vi ikke har det godt, og heller ikke at vi kanskje vil få det vanskeligere senere en gang. Nei, den egentlige krisa er at vi ikke klarer å komme på noe bed-

re.» Hadde vi klart det ville vi antagelig ikke trengt å frykte miljø- og klimakrisa, flyktningkrisene osv.

Et liv uten fattigdom burde være en rettighet. Problemet for fattige mennesker er at de ikke har penger. Boken har mange eksempler på at det å gi penger fører til kreativitet og egenaktivitet. Selv det å gi penger til narkomane og andre som blir regnet som oppgitt av samfunnet har vist seg fruktbart. President Nixon var nær ved å innføre borgerlønn i USA, men i ettertid viste det seg at han ble stoppet av argumenter som bygget på forskningsfeil og manipulasjon.

Bergman er en av mange som påpeker de store svakhetene ved å bruke BNP som utviklingsmål. En familie som lager sin egen mat, går tur og snakker sammen bidrar ikke til BNP. Noe de derimot hadde gjort hvis de overlot barna til den kommersielle underholdningsindustrien. Et annet av Bergmanns hovedtemaer er at mennesker som gjør praktisk nyttig arbeid tjener svært lite i forhold til de som kun flytter penger. Han forundres over at vi bruker våre beste unge hjerner til å finne ut hvordan folk skal klikke på en Facebook-reklame og hevder at en tredjedel av de som arbeider opplever at deres jobb ikke er særlig meningsfull. Hvis vi fordeler de meningsfulle jobbene, skulle ingen behøve å jobbe mer enn 15 timer i uka. Dette vil avhjelpe psykisk press og stress, men vil også innebære at vi kanskje må opplæres til hvordan vi best kan bruke fritiden vår.

De åtte rikeste i verden eier i dag like mye som den fattigste halvparten av jordens befolkning. Dette er en av de mange tankevekkende opplysningene i boken. Han har også rett i at den

letteste veien ut av fattigdom kan være å flytte til et rikt land, men i forhold til åpne grenser virker boken litt naiv og lite grundig i sine resonnementer. Å flytte inn i områder med stor arbeidsledighet er ikke alltid en suksess.

Boken er skrevet i et lettforståelig språk. Den gir ikke så mange konkrete råd om hvordan du kan bidra til en samfunnsendring. Men han avslutter med: «Skru av TV-en, se deg rundt og organiser dere. De fleste mennesker har faktisk hjertet på rett sted Ikke la noen fortelle deg hva som er rett og galt. Hvis vi ønsker å forandre verden, er vi nødt til å være urealistiske, ufornuftige og umulige.»

Rutger Bergman
Utopia for realister
Spartacus 2017
ISBN 9788243011304

Pengene må sirkulere!

✍ ARNE ØGAARD

Vårt samfunn er gjennomsyret av troen på en uendelig økonomisk vekst. Teorien er enkel, desto mer jeg forbruker, desto flere vil få arbeid, så de igjen kan forbruke og gi grunnlag for flere arbeidsplasser - og så videre. Tilhengerne av denne troen overser at vi lever på en klode med begrensede ressurser og begrenset tåleevne for forurensning og søppel. Mange lovpriser veksten for at mange kinesere har fått langt bedre levevilkår, men vekstprinsippet i seg selv innebærer ikke en broderlig fordeling av verdier og arbeidsoppgaver. Så lenge veksten er forbundet med fri konkurranse, vil pengene oppføre seg slik økonomen Leif Holbæk-Hanssen en gang sa, nemlig at de er sosiale. Pengene samler seg der det er mange av dem fra før, og samfunnskonsekvensene er usosiale. Etter de siste beregningene skal 8 personer ha kontroll over halvparten av jordas pengemengde. Både globalt og lokalt er det en svært ulik fordeling av materielle goder.

Vekst og utvikling er viktig på mange områder, men enda viktigere er pengesirkulasjonen. I en frisk organisme strømmer blodet jevnt gjennom alle kroppsdelene og organer. Hvis det begynner å hope seg opp et sted, er det et tegn på alvorlig sykdom. Når pengene hopper seg opp hos noen få enkeltpersoner og ikke strømmer jevnt ut til alle trengende mennesker, er det et tegn på samfunnssykdom. Dagens politikk klarer bare i liten grad å tilveiebringe den nødvendige medisinen. Kampen mot skatteparadis er et viktig tiltak, men likevel kan ikke en broderlig fordeling overlates til politikerne alene.

Grupper og enkeltmennesker i sivilsamfunnet kan bidra gjennom en bevisst pengebruk. I sin

daglige handel kan de bidra til at penger går dit de trengs mest og ikke straks havner i de store 'pengebingene'. Dessverre er det ofte slik at hvis en kjøper de billigste varene, tjener de rikeste mest, og dette er en stor utfordring å endre. Gavepenger er et annet middel til en sunnere pengesirkulasjon. Til tross for at mange klager over dårlig råd er det en sterk økning i antall folkefinansieringsplattformer (crowdfunding). Årlig gis det globalt milliardbeløp i gavepenger på denne måten. Jeg tror mange ønsker et mer mangfoldig kulturliv, og mange har også flere penger enn de lyster å bruke på seg selv. Den voksende miljøbevisstheten gjør også at mange begrenser forbruket, og har en først penger på konto, er det også morsomt å glede andre.

Det er viktig å gi, men gavene vil få en forsterket effekt hvis vi gir penger til mennesker som kan inspirere til en dypere forståelse og en mer levende opplevelse av det å være menneske og medmenneske. Det vil gjøre oss bedre i stand til ikke å bli bedøvet av forbruksskarusellen og vil øke vår bevissthet om hva som kan gi oss en bedre verden. Slik vil vi kunne få til en kontinuerlig styrking av den delen av pengesirkulasjonen som går utenom varehandelen, men samtidig vil det også kunne gi impulser til en mer rettferdig varehandel. En varehandel hvor de som lager våre produkter har en like god levestandard som oss selv.

Vi nærmer oss julen, en høytid med mye glede, men den kan også oppleves som belastende med sine mange krav. I den grad vi kan finne julefred kan det være en fin tid til å reflektere over hvor mye av oss selv og våre midler vi kan gi til ulike initiativ i det kommende året.

Økologisk (VIKABRÅT)OST

Fjellbeiteost laget i stølssesongen, august, september.
Sendes i posten eller hentes etter avtale (Oslo).
Dessertost med hvitmugg.

Kontakt: Yvonne og Ole-Jacob Christensen
613 43569/99 35 84 41
yvonne.tonnaer@gmail.com

Franskkurs i Nice

Francaisanice.

Franskkurs for nybegynnere og viderekomne
i Nice: fra 11. til 18. mars 2018.

Hovedtema for uken: Chanson francaise

Påmeldingsfrist 1. januar 2018
yvonne.tonnaer@gmail.com
francaisanice.e-monsite.com

Folkets KLIMA- DUGNAD

Medlem 198,-
Ikke-medlem 230,-

Naturvernforbundet

Problemer som er skapt av mennesker, kan løses av mennesker!

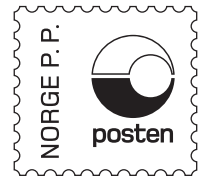
I samarbeid med Dinamo forlag har
Naturvernforbundet bidratt med historier
og faglige innspill til boken *Folkets klima-
dugnad*.

Klimaendringene er her, og vi må handle
mens vi kan. Mange er i gang med å gi
sine bidrag. Unge og gamle, vanlige folk,
forskere, politikere og næringslivsledere.
Disse leser du om i boken, sammen med
gode tips til hvordan du kan bidra.
Boken er en del av Naturvernforbundets
hovedsatsning for et grønt skifte.

Kjøp boken på

www.naturvernbutikken.no

RETURADRESSE
Cultura Bank
Postboks 6800 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

Bli boliglånskunde i Cultura Bank!

Cultura Bank vokser og kan ta imot flere boliglånskunder.

Selv om Cultura Banks primære formål er å finansiere bedrifter og organisasjoner som arbeider med samfunnsnyttige og miljøvennlige prosjekter, er boliglånene en viktig pilar for bankens økonomi og stabilitet.

Vi finansierer alle typer boliger og gir renterabatt for miljøvennlige boliger.

Ta kontakt med oss hvis du skal kjøpe bolig eller er interessert i å flytte over boliglånet ditt fra annen bank.

www.cultura.no/privat/lan

